

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TURİZMİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA: SAFRANBOLU VE AMASRA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Barış ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Adem SAĞIR

KARABÜK

Haziran-2016

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİMDALI

TURİZMİN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA: SAFRANBOLU VE AMASRA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Barış ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Adem SAĞIR

KARABÜK

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Barış ÖZTÜRK'e ait **“Turizmin Sosyo-ekonomik Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Safranbolu ve Amasra Örneği”** adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından SOSYOLOJİ Yüksek Lisans programı tezi olarak oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı ve Danışman Üye	: Doç. Dr. Adem SAĞIR	
Üye	: Doç. Dr. Fatih AYDIN	
Üye	: Doç. Dr. Ali Çağatay KILIÇ	

Tez Sınavı Tarihi : 25.05.2016

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

25 /05/ 2016

Barış ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

Turizm dinlenmek, eğlenmek, görmek ve tanımak gibi amaçlarla yapılan geziler ve bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek amacıyla yapılan sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik özelliklerin tümüdür. Bu çalışmanın temel çıkış noktası turizm ve turistler olmuştur. Batı Karadeniz Bölgesi'nin önemli iki turizm merkezi olan Karabük/Safranbolu ve Bartın/Amasra çalışmanın yapıldığı saha olarak belirlenmiştir. Her iki yer de yerli turistin yoğun olarak rağbet ettiği ve ekonomilerini turizm üzerine kurdukları mekan olma özelliğini taşımaktadır. Bu noktadan hareketle 400 kişiyle görüşmeler yapılmış ve bu alana katkı sağlayacağını düşündüğüm bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmanın oluşmasında kuşkusuz birçok kurum, kuruluş ve kişi bulunmaktadır. Başta çalışmanın fikir aşamasından sonuç bölümüne kadar bana desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Adem SAĞIR'A minnet borçluyum.

Tezin sonlandırılmasında bizzat konuya sahip çıkarak son haline gelmesine büyük katkılar sağlayan ve emeklerini hiçbir zaman unutmayacağım Doç. Dr. Fatih AYDIN ve Doç. Dr. Ali Çağatay KILINÇ hocalarıma sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca Anket çalışması esnasında yardımlarını esirgemeyen Sosyoloji Bölümü öğrencilerine teşekkür ederim. Anketlerin uygulanmasında kıymetli zamanlarımı ayırarak bu çalışmanın ortaya çıkmasını sağlayan katılımcılara ayrıca teşekkür ederim. Burada en büyük pay tüm yaşamım boyunca benden desteğini esirgemeyen ailemdir ve kendilerine minnetlerimi ifade etmek isterim.

Barış ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	2
KISALTMALAR.....	5
TABLolar LİSTESİ.....	6
GİRİŞ.....	8
Araştırmanın Amacı	9
Araştırmanın Önemi	10
Araştırmanın Sınırlılığı.....	11
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	12
1.1. Turizm	12
1.2. Turizmin Tarihsel Gelişimi	14
1.3. Turist Kavramı ve Özellikleri.....	17
1.4. Turizmin Türleri	18
1.4.1. Sağlık Turizmi	19
1.4.2. Sosyal Turizm / Kitle Turizmi	20
1.4.3. Dağ ve Kış Turizmi.....	21
1.4.4. Gençlik Turizmi	21
1.4.5. Üçüncü Yaş Turizmi	22
1.4.6. Yat Turizmi.....	23
1.4.7. İnanç Turizmi.....	23
1.4.8. Bavul Turizmi	24
1.4.9. Düğün Turizmi.....	24
1.5. Turizm Sektörü.....	25
1.6. Turizmin Etkileri	27
İKİNCİ BÖLÜM: TURİZM ve YEREL HALK ETKİLEŞİMİ	28
2.1. Turizm Sosyolojisi.....	28
2.2. Turizmin Kültürel Sonuçları.....	29
2.3. Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri	33
2.3.1. Bireyler Üzerindeki Etkileri	33

2.3.2. Aile Üzerindeki Etkileri	34
2.3.3. Toplum Üzerindeki Etkileri.....	34
2.3.4. Hayat Standardının Yükselmesi	35
2.4. Araştırma Alanının Betimlenmesi	35
2.4.1. Safranbolu'nun Turizm Potansiyeli.....	35
2.4.1.1. Safranbolu'nun Turizm Değerleri	40
2.4.2. Amasra'nın Turizm Potansiyeli.....	42
2.4.2.1. Amasra'nın Turizm Değerleri	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARININ	
YORUMLANMASI	46
3.1. Araştırma Deseni	46
3.2. Evren ve Örneklem.....	46
3.3. Verilerin Toplanması.....	49
3.4. Araştırma Bulgularının Yorumlanması	49
3.4.1.Turizm ve Sosyo-ekonomik Hayat Arasındaki İlişkisel Durum	50
3.4.1.Turizm ve Çevre Arasındaki İlişkisel Durum	57
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	65
KAYNAKÇA	69
EKLER: ANKET SORULARI	75
ÖZET	77
ABSTRACT	78
ÖZGEÇMİŞ	79

KISALTMALAR

M.S: Milattan Sonra

OECD: Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü

GSMH: Gayri Safi Millî Hasıla

BMDTÖ: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Yıllara Göre Safranbolu'ya Gelen Turist Sayısı	39
Tablo 2 : Safranbolu'daki Turizm Tesisleri, Oda ve Yatak Sayıları.....	40
Tablo 3 : Yaş Dağılımı.....	41
Tablo 4 : Cinsiyete Göre Dağılım.....	42
Tablo 5 : Medeni Duruma göre dağılım	42
Tablo 6 : Eğitim durumuna göre dağılım.....	43
Tablo 7 : Meslek duruma göre dağılım.....	43
Tablo 8 : Turizmin Önemi Gelir Kaynağı Olduğunu Düşünme Durumu.....	45
Tablo 9 : Turizmin istihdam olanağını yaratma durumu	46
Tablo 10: Turizm halkın gelir düzeyini artırır	47
Tablo 11 : Turizmin yöreye yol demiryolu havayolu gibi alt yapı yatırımları yapmasını sağlama durumu	48
Tablo 12 : Turizm Yörenin Ekonomisinin İyileşmesine Neden Olur.....	49
Tablo 13 : Turizm Yörede Fiyat Yükselmesine Neden Olur.....	50
Tablo 14 : Turizmin Yerel Halkın Alım Gücünü Artırma Durumu	51
Tablo 15 : Turizmin Hayat Pahalılığına Neden Olma Durumu.....	52
Tablo 16 : Turizmin Ekonomik Faydalarından Yalnızca Küçük Bir Grup Yararlanmaktadır	53
Tablo 17 : Yerel Halk Yüksek Fiyatlar Nedeniyle Turistik Restoran ve Eğlence Alanlarından Yararlanamama Durumu.....	54
Tablo 18 : Turizmin Halkın Çevreyi Daha da Temiz Tutmasına Neden Olma Durumu.....	55
Tablo 19 : Turizmin Tarihi Kültürel Dokunun Korunmasına Yardımcı Olma Durumu	56
Tablo 20 : Turizm Çevrenin Güzelleşmesini Sağlar.....	57
Tablo 21 : Turizmin Doğanın Korunmasına Destek Olma Durumu	58

Tablo 22 : Turizmin Çevre Kirliliği Yaratma Durumu.....	59
Tablo 23 : Turizmin Trafik Sıkışıklığına Neden Olma Durumu.....	60
Tablo 24 : Turizmin Çevrenin Dokusuna Zarar Verme Durumu.....	61
Tablo 25 : Turizmin Halkın Yaşam Kalitesini Yükseltme Durumu.	62
Tablo26 : Turizm Farklı Kùltürlerin Tanınmasına Köprü Görevi Görme Durumu.....	63

GİRİŞ

Küreselleşme, geçmişten bugüne iç içe geçmiş bir dünya anlayışını ortaya koyar. Bu anlayışın oluşması kuşkusuz kolay olmamıştır. Küreselleşme ekonomik özelliğinin yanı sıra siyasal ve teknolojik alanlarda da düşünülecek bir kavramdır. Televizyon, global köy kavramını bu bağlamda hayatımıza sokan en temel iletişim aracı olmuştur. Arkasından bilişim çağında internetin bilgisayarlar ve akıllı telefonlar aracılığıyla hayatımıza girişleri, küreselleşmeyi yeni bir sürece taşımıştır. Böylece topluluklar, sosyal alandan ekonomik alana siyasetten dine kadar birçok alanda küreselleşmenin uzantılarından etkilenmeye başladıkları görülmüştür.

Turizm ve turist olgusu da küreselleşmenin hem bir aktörü hem de pasif bir kullanıcısı olarak karşımızda durmaktadır. Turizm, kültürler arası karşılaşmalara neden olan önemli sosyolojik olgulardan birisidir. Farklı bölgelerden gezme amacıyla çıkan insanlar, bir süre sonra sadece gezmek eyleminin içerisinde yer almamaktadır. Geldikleri yerlere kendi kültürlerini taşımakla birlikte oranın yerlileri ile de aralarında yeni bir kültürel etkileşim ortaya çıkmaktadır. Bunun anlamı turizmin sadece bir seyahat olmadığı aynı zamanda toplumsal değişimin bir katalizatörü olduğu gerçekliğidir. Buradan hareket edildiğinde turizmin aktörü olarak turistin de bir kültürel taşıyıcı olmasının söz konusu olduğu görülmektedir. Turizmin hangi türü olursa olsun turistin toplumsal değişimin ve kültürel etkileşimin bir aracı olduğu gerçekliği değişmemektedir.

Dünya üzerinde turizm ve turist davranışları söz konusu olduğunda toplumsal bir hareketlilikle karşılaşıldığı görülmektedir. Turizm, bir sosyal harekettir ve turizmin içerisinde aktif bir katılımcı olarak yer alan insanlar aynı zamanda toplumsal değişimin de aktif bir aktörlerdir. İnsanlar geçmişten bugüne farklı şekillerde başka ülkelere seyahat etmişlerdir. Bugünlerde küreselleşmenin etkisiyle ve toplulukların gittikçe birbirlerine yakınlaşmalarından dolayı turizmin tanımlandığı yeni biçimler de söz konusudur. Sanayi toplumlarına geçişle birlikte serbest zaman kavramının hayatımıza girmesi, insanların alım güçlerinin ve yaşam kalitelerinin yükselmesi turizmi ve turistini içeriğini değiştirmiştir. Böylece turizmin geniş bir alanda sosyolojik bir gerçeklik olarak değerini artırdığı görülmektedir.

Turizmi tanımlayan temel ölçütler değişmekle birlikte geçmişten bugüne turizmin değişmeyen temel niteliklerinden birisi etkileşimdir. Etkileşim, aynı zamanda turistin rolüne gönderme yapmaktadır. Kavram, turist ile yerel topluluk arasındaki sosyal ilişkiler düzeyini de ifade etmekle birlikte bu ilişkiler üzerinden yaşanan toplumsal değişmelere de karşılık gelmektedir. Turizmin temel hareket ettirici gücü para olduğu için toplumsal etkileşimlerde yaşanan temel değişimler de para üzerinden gerçekleşmektedir. Ülkelere ekonomik katkılarından dolayı da turizmin sadece gelişmiş ülkelerde değil, henüz gelişmeye başlamış ülkelerde de önemli bir değer haline geldiği görülmektedir.

Basit olarak turizmi sosyolojinin merkezine yerleştiren temel durum, insan ve insan topluluklarının etkileşimlerini ifade ediyor olmasıdır. Buradan hareket edildiğinden turizmin, bir topluluğun hayata bakışını, dünya algısını ve yabancılara bakış açısını etkileyen sosyolojik bir olay özelliği taşımaktadır. Bireyler, turizmin aktif bir katılımcısı olduklarında gittikleri ülkelerde yaşayan toplulukları etkiledikleri görülmektedir. Bu durum turizm kavramını, ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik etkilerin bir arada gerçekleştiği bir görünüm vermektedir. Turist ve yerel topluluk arasındaki etkileşimde yerel halkın turistlere davranış biçimi, turizm olgusunun toplumsal kalkınmaya uzun vadeli gelişimi için önemlidir. Yerel halk, turist memnuniyetini doğrudan etkileyebilmekte, turistlerin tekrar seyahat etmelerine ilişkin kararlarında ise dolaylı etkide bulunabilmektedir (Zhang, Inbakaran ve Jackson, 2006: 190). Örneğin Zhang vd. (2006: 190), yerel halk ile turistler arasındaki ilişkinin yoğunluğunun turistlerin memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan insanların turizm konusundaki yaklaşımları ve etkileşimleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle, yerel halkın turizm konusundaki yaklaşımlarının, turizm faaliyetlerinin bulunduğu ya da planlandığı her alan için ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir (Mansuroğlu, 2006: 37).

Araştırmanın Amacı

Sosyolojik olarak turizmin geniş bir alanı etki altına aldığına önemli göstergeleri arasında, turizm işletmelerinin sayıca ve nitelik açısından zengin olması

vurgulanması gereken bir detaydır. Bunun yanında geldikleri yerlerde konaklama ve geceleme sayılarının fazla olması da turistlerle yerel halk arasındaki etkileşiminin boyutunu derinleştirmektedir. Safranbolu ve Amasra'da daha çok yerel işletmelerin ve aile işletmeciliğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla genel turizm olgusu içerisinde farklı bir yerde duran Safranbolu ve Amasra'da yerel işletmelerin ve aile işletmeciliğinin önemli bir karşılaşma alanı olduğu ortaya koyulmuştur.

Çalışmada yerel halkın turist ve turizm konusundaki algı/tutumlarının tespit edilmesi bağlamında anketler üzerinden yürütülmüştür. Çalışmada Safranbolu ve Amasra merkezli turizm faaliyetlerinde yerel topluluğun turistlerle etkileşimlerinde bakış açılarını ortaya koyma amaçlanmıştır.

Türkiye'nin içerisinde yer aldığı coğrafya dikkate alındığında turizmin her çeşidiyle karşılaşmanın mümkün olduğu görülmektedir. Doğa turizminden inanç turizmine, sahil turizminden düğün turizmine kadar birçok alanda turistik faaliyetlerle karşılaşmak mümkündür. Seçilen iki yerden birisi olan Safranbolu, UNESCO'nun da korumaya aldığı kültürel miras listesinde yer almasından dolayı kültürel turizmin yapıldığı bir alandır. Amasra ise yerli turistlerin sıklıkla ziyaret ettiği kültürel mirasın ve kıyı turizminin aynı anda var olduğu alanlardan birisidir. Yapılan çalışma, bu iki merkezin ortaklıklarını ve farklılıklarını tespit etmesi açısından dikkat çekici bir amaca hizmet etmiştir.

Araştırmanın Önemi

Turizmi salt ekonomik bir olgu olarak düşünmek doğru değildir. Kavram, sosyolojik olarak bir topluluğu kültürel, sosyal, siyasi ve çevresel olarak etkileyen süreçlerin toplamıdır. Bu çalışmanın literatüre kazandıracığı önemli değerlerden birisi de bu noktada kendisini göstermektedir. Çalışma, turizmin ekonomik olarak yerel topluluklar üzerine yaptığı etkiyi ortaya koymakla birlikte kültürel ve sosyal etkilerini göstermesi bakımından önemlidir. Küreselleşen dünyada toplumların birbirlerine benzeyen sosyo-kültürel davranış kodlarına sahip olması, bir karşılaşma alanı olması bakımından turizm alanını da önemli hale getirmektedir. Farklı kültürler ve farklı değerlere sahip insanlar arasında köprü görevi gören turizm, insanlar arasında ilişkileri arttıran bir etkileşim olayıdır. Bu araştırmanın amacını sosyolojik

anlamda yerel kültür ile turizm arasında olumlu ya da olumsuz özelliklerin etkileri oluşturmaktadır. Bu anlamda araştırmada olumlu ya da olumsuz etkilerin ortada konulması amaçlanmıştır. Bu araştırma doğrultusunda anketin frekans ve yüzde değerleri belirenmiş olup araştırma hipotezi test edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırma Safranbolu ve Amasra ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sırasında sorun teşkil edecek kişilerin cevapları dikkate alınmamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Turizm

İnsan hareketleri, tarih boyunca farklı şekillerde karşımıza çıkan toplumsal süreçlerdir. Savaşlardan seyahatlere, gönüllü göçlerden zorunlu göçlere kadar birçok şekilde literatürde karşımıza çıkan hareketler, aynı zamanda toplumları biçimlendiren ve dönüştüren eylemlerdir. İnsan seyahatlerini ifade eden turizm kavramını da bu hareketler içerisinde yerleştirmek mümkündür.

Tarih boyunca insanların farklı nedenlerle bir yerden başka bir yere hareketlerinden doğan turizmin literatürde tek bir tanımı bulunmamaktadır. Turizmin farklı yönlerini ön plana çıkartan yazarların, turizmi kendi alanlarına göre tanımlamaları sonucu birçok turizm tanımı ortaya çıkmıştır. Örneğin ekonomistler turizmin bir endüstri olarak tanımlarken, sosyologlar sosyal bir olay olarak tanımlamaktadır. Bu durum turizmin geniş, çok yönlü ve karmaşık yapısından kaynaklanmaktadır. Turizm kelimesinin kökeni, Latince dönme hareketini ifade eden “*tornus*” kelimesinden gelmektedir. Bu kelime, çok ince farklılıklar olsa da değişmeden Batı Dillerine geçmiştir. Örneğin İngilizcede “*tour*” ve “*touring*”, Fransızcada “*tour*” ve “*tourner*” Latince aslından türemiştir ve temelde hareket, dolaşma ve başlangıç yerine dönmeyi ifade etmektedir. İngilizler tarafından konuşma diline aktarılan turizm ve turist kavramları 19. Yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmıştır (Mısırlı, 2008:1). Bir yerden başka yere seyahat etme özgürlüğü anlamında kullanılan seyahat kelimesi Türkçede ise turizm kavramının karşılığı olarak kullanılmaktadır ve Türkçeye Fransızcadan geçmiştir (Bayat, 2010:4).

Turizm, insanların parayla yaptıkları gezi yolculukları için kullanılan bir terim, bu çeşit yolculukları gerçekleştirmek için yapılan insansal davranışların tümü; turistin gereksinmelerini karşılamak için işbirliği halinde çalışan endüstridir. Turizm sözcüğü etimolojik olarak İngilizce “*tour*” sözcüğünden gelmektedir. Bu da Fransızca çevre yolculuğu ya da gezisi anlamına gelen “*tour*” sözcüğünden alınmıştır. Turizmi klasik yolculuktan ayıran taraf, turizmde amacın özgürce seçilmesi ve kişilerin seyahat etme amaçlarının bir yerde bulunma istekleridir. Sanayi sonrası toplumlarda ortaya

çıkan problemler bireyler için yorucu ve bunaltıcı olarak görülmekte, bireylerin de bu durumdan kurtulmak için turizm faaliyetleriyle çevreden bir süreliğine uzaklaşma olarak düşünülmektedir. Feuler tarafından yapılan tanımda turizme atfedilen bu içeriğe uygun bir anlatımdır. Feuler'e göre; turizm, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleriyle doğrudan ilişkilidir. Çünkü modern kent hayatı, insanları ruhen yormakta ve çalışma hayatının içerisinde yorulan insanlar kısa süreliğine de olsa kaçış istemektedir. Ayrıca turizm, doğa ve sanatla beslenen güzellikleri tanıma isteğine ve doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan bir motivasyona da sahiptir. Feuler, turizmin modern çağa özgü bir olay olmasına özellikle dikkat çeker. Özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplumların birbirlerine daha çok yakınlaşmasıdır (Kozak, 2001: 1). Böylece turizmin küreselleşmenin önemli bir uzantısı olduğu anlaşılmaktadır. Küreselleşmeyle turizmi biraraya getiren en temel durum, iki kavramın da içerdiği farklı toplumların birbirlerine yakınlaşması süreçleridir. Kuşkusuz turizm kavramı, küreselleşmeyi hazırlayıcı bir alt etmen olarak görülmelidir.

Turizm tanımları içerisinde yaygın olarak kullanılan ifadeler, genellikle insanların yer değiştirmesine neden olan motivasyon kaynaklarıdır. Turizmde aslolan insanların sürekli ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına çıkmalarıdır. Ancak bu yer değiştirmede yerleşme amacı güdülmeyen ve ekonomik anlamda gelir elde etmemek şartı içkindir. Kişinin temel motivasyon kaynağı dinlenme, eğlenme, merak, spor, sağlık, kültür, deneyim kazanma, akrabalarını ziyaret etme, kongre ve seminere katılma, dini ibadetlerini yerine getirmedir. Böylece turizm kavramı, bütün bu bağlamları içeren bir süreç olarak karşımıza çıkan kişisel ya da toplu olarak yapılan seyahatleri tanımlamaktadır (Sargın, 2006: 2).

Turizm ile ilgili Norvel'in yaptığı tanıma bakıldığında karşımıza çıkan durumları ise şu şekilde betimlemek mümkündür. Sürekli olarak kalmak ve para kazanmaktan farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici bir süre kalacağı bu yerde başka memlekette başka memlekette parayı kazanan kimsedir (Evliyaoğlu, 1989: 49). Turizmin bir başka tanımı da devamlı olarak yaşanılan yer dışında tüketici olarak

tatil, dinlenme, eğlence kültür vb. ihtiyaçların giderilmesi amacıyla yapılan seyahat ve konaklama hareketleridir (Sezgin, 1995:4). Böylece bu tanımlamada karşımıza çıkan temel noktalar, tüketim toplumu kavramını akla getirmektedir. Tüketim toplumu modern dönemin tüketim doğası üzerine kurulu bir kavramsallaştırmasıdır. Tüketim toplumunda bir tüketici olarak insan, satın alma gücünü kullanarak yaşamını şekillendirmeye ve bireylerin aynı anda ürün ve hizmet satın aldıkları bir piyasada seçim yapma özgürlüklerini kullanarak varlıklarını anlamlı kılmaya teşvik edilirler. Buradaki özgürlük kavramının ilişkili olduğu durum, piyasada kullanılan kişisel tercihlerle alakalıdır (Gay, 1996: 76).

1.2. Turizmin Tarihsel Gelişimi

Modern anlamda turizm kavramı içinde ele alınmamakla birlikte, insanların dünyada var olmalarından beri çeşitli nedenlerle seyahat ettikleri bilinmektedir. İlk çağlarda ekonomik faaliyetler toplayıcılık, avcılık, tarım ve çok az olsa da ticarete dayandığı için serbest zaman kavramı henüz gelişmemiştir (Sivil, 2007: 9). Eski dönemlerde seyahat, temelde yiyecek bulma, yeni barınaklar geliştirme gibi basit insan ihtiyaçları ile doğal afetlerden kaçma, çatışma, savaş gibi nedenlerle olmuştur. Günümüzde de bu gibi etkenlerin dünya nüfusunun bir kısmı üzerinde etkisi olmakla birlikte, toplam seyahatler içerisinde bu etkenlerden kaynaklanan seyahatler geçmişe nazaran çok daha azdır (UNESCO, 2006: 8).

Turizm olarak adlandırılacak yer değiştirmelerin yani seyahatlerin başlangıcı, sanıldığı gibi salt tatil amaçlı turizm değil, bilinmeyi, görülmeyi görme ve öğrenme içgüdüleri ile gerçekleşen kültürel gezilerdir (Kızılırmak ve Kurtuldu, 2005: 101) Örneğin bugünden 5.000 yıl kadar önce Aşağı Mısır'daki Menfis çevresinde bulunan piramitler, birçok ziyaretçi tarafından ziyaret edilmiştir. Bu aslında turizmin basit biçimlerinden birisidir. Bir başka örnek olarak ise olimpiyatlardır. Özellikle eski Yunan Olimpiyat Oyunları ise kitlelerin seyahat etmesine ve yer değiştirmelerine kaynaklık etmiştir (Sivil, 2007: 9). Bugün bilinen anlamıyla turizme benzer seyahatler ise 17. yüzyılda Avrupa'da ülke içi ve komşu ülkeler arasında büyük şehirleri, kültür merkezlerini görme ve bunlar hakkında bilgi sahibi olma isteğiyle yapılmıştır. 1627 yılında Fransız bir papaz "*Yabancılar Seyahat Rehberi*"

adlı kitabını yayınlamıştır. 16. ve 17. yüzyıllarda yapılan turistik seyahatler ve ziyaret edilen kültürel merkezler arasında İstanbul'u da unutmamak gerekir. Döneminin oldukça ihtişamlı bir mimariye, kalabalık, kozmopolit bir kültüre sahip sayılı kentlerinden olan İstanbul'a turistler, İtalya, Yunanistan, Suriye, Kafkas ülkeleri ve İskandinavya'dan gelmişlerdir. Boş zaman kavramının henüz belirginleşmediği bu devirlerde seyahatler, çalışmayan genç, zengin ve asil bir azınlık sınıf (genç aristokratlar) için mümkün olmuştur. Birkaç yıl süren, bilgi ve görgünün arttırıldığı İngiltere'den İtalya'ya kadar bütün Avrupa kıtası boyunca 1670'de başlayan Grand Tour'lar ile yolculuklar, mevki sahibi kişilerin eğitim ve eğlence aracı olmaya başlamıştır. Bu tarihlerde zengin İngiliz gençler arasında bilgi ve görgülerini arttırmak ve eğitimlerini tamamlamak için büyük turlara katılmak bir modaydı. Grand Tour'lar birçok yerin turistik açıdan önem kazanmasında büyük rol oynamıştır (Sivil, 2007: 9- 10). Kuşkusuz bu dönemde İstanbul'un da içerisinde yer aldığı Osmanlı Devleti coğrafyasının ilgi çekmesinin arkasında yatan nedenler, Anadolu'ya gelen Batılı seyyahlardır. Bunlar, edindikleri izlenimleri kitap olarak yayınladıkça bu coğrafyaya ilgiyi artırıyorlardı.

17. Yüzyıl'ın sonlarından itibaren seyahat faaliyetlerinin arkasında yatan merak, eğitim, gibi etkenler evrilmiş; daha çok toplumundaki elitlerin gelişmiş dünyadan kaçışı şeklinde olan, çok karmaşık hizmet ve yapılarla desteklenen isteğe bağlı boş zaman seyahatine dönüşmüştür (UNESCO, 2006: 8). Seyahat eden kimseye verilen yeni bir terim olan "*turist*" kavramı ilk kez 1800'lerde kullanılırken, "*turizm*" kavramı ise ilk kez 1811'de İngiltere'de yayımlanan "*Sporting Magazine*" adlı bir dergide yazıya dökülmüştür (Smith, 1989: 17). Turizm ve turist kavramlarının İngiltere'de ortaya çıkması aslında şaşırtıcı değildir, çünkü faaliyet anlamında bugünkü turizm faaliyetlerine benzer turistik geziler ilk kez İngiliz Thomas Cook'un 1841'de başlattığı günübirlik 17. ve 18. yüzyıllarda aristokrat sınıfında yer alan aileler, çocuklarını bir ile üç yıl arasında değişen sürelerde iyi planlanmış eğitim seyahatlerine gönderirlerdi. Bu seyahatlere daha sonra "Grand Tour" adı verilmiştir. Yine ilk seyahat acentesi 1845 yılında Thomas Cook tarafından kurulmuştur (Ünal, 2007: 4). Kuşkusuz İngiltere'nin turizmle ilişkili bir diğer özelliğini de Sanayi Devri'nin merkezi olması ve sanayi toplumu oluşu şeklinde eklemek gerekir. Çünkü sanayi toplumu, insanları çalışma biçimlerinde önemli değişimler yaşamıştır.

Sabahları fabrikalara giden işçilerin çalışma saatleri kavramıyla gündelik hayatlarını da düzenlemeye başladıkları görülmüştür. Çalışma saatleri kavramı, aynı zamanda serbest zaman kavramının ortaya çıkışını hazırlamıştır. Sosyo-ekonomik anlamda yaşam kalitesinin yükselmesinin, insanların serbest zamanlarını seyahatlerle değerlendirilmesinin de önünü açtığı görülmektedir.

Turizme dahil edilen seyahat hareketleri, I. Dünya Savaşı yıllarında kesintiye uğramakla beraber savaştan hemen sonra hızlı bir gelişme göstermiştir. Çünkü savaşta karşı karşıya gelen devletlerin birbirlerini tanıma ve savaş boyunca kullanılan alanları görme istekleri kuvvetlenmiştir. Bu bağlamdan hareket edildiğinde turizmin sadece insanların seyahat etme isteklerine bağlı olmadığı görülmektedir. II. Dünya Savaşı'nın sonunda turizm, dünya üzerinde birçok topluluğu etkilemeye devam etmiş ve geniş bir alana yayılışını sürdürmüştür (Sivil, 2001: 12). Bu dönemde turizmin sosyo-ekonomik açıdan toplulukları etkileme niteliği ön plana çıkmıştır. Özellikle bu dönemde Avrupa, savaşın ortaya çıkardığı gerileme ve hasarları ortadan kaldırmaya çalışırken; turizm Avrupa'yı yeniden kurabilmek için temel bir araç ve ekonomik kalkınma açısından çok ihtiyaç duyulan döviz girdisinin hızlı bir şekilde sağlanması için potansiyel bir kaynak olarak görülmüştür (Coşkun, 2004: 8).

Savaşın ortaya çıkardığı ruhsal sıkıntıların giderilme isteği, turizmin bir başka özelliğini ön plana çıkarmıştır. Savaşın getirdiği sıkıntıyı yok etme isteğinin sonucu olarak “deniz, kum ve güneş” üçlüsünü içeren sahil turizmi önem kazanmaya başlamıştır. Kış sporları moda haline gelmiş; özel oto sahipliğinin artması, nüfusun hareketliliğini de arttırmış ve demiryollarıyla varılmayan turizm merkezlerine erişilmiş; böylece turizmin gelişmediği yerlerde de turizm canlanmıştır. Müzelerin, tarihsel kalıntıların (sarayların, şatoların), fuarların ziyareti ve festivallere katılma, dağcılık, kayak yapma gibi faaliyetleri de bu dönemin turizm hareketleri içerisinde sıralayabiliriz. 1980 sonrasında havayolu ağlarının gelişmesi ve hava yolculuğunun daha geniş kitleler tarafından ulaşılabilir olması büyük kitlelerin uzun mesafe yolculuklarını mümkün kılmıştır (Sivil, 2007: 12-13).

1.3. Turist Kavramı ve Özellikleri

Buraya kadar verilen temel tanımlamalarda turizmin içeriği ve tarihsel gelişim süreçlerine değinilmiştir. OECD'nin yayınladığı raporlara göre (1976: 7) bir ülkeye en az bir günlük süre kalmak için gelenleri turist kategorisinde değerlendirmek için belli kriterler sunulmuştur. Bu kriterlerden ilki dinlence, aile ilişkisi, sağlık vb.gibi nedenler için gelenlerdir. Kaplıca turizmi bu duruma örnektir. İsviçre halkının yakın bir zamanda referandumda oyladığı “ölüm turizmi” olgusu da bu duruma örnektir. Avrupa'da İsviçre, Hollanda, Lüksemburg ve Belçika “intihar etmenin suç olmadığı” dört ülkedir. Diğer ülkelerde intihara yardım etmenin yasaklanması 90'lı yılların sonunda ölüm turizminin ortaya çıkmasına yol açtı. Özellikle Alman ve İngiliz vatandaşları ölüm turizmine büyük ilgi göstermektedir. Ölüm turizminin merkezinde ötenazi yer almaktadır. Turisti tanımlayan başka bir özellik, bilimsel, yönetsel, diplomatik, dinsel, spor vb. gibi alanlardaki toplantılara veya konferanslara katılmak veya uğraşı konuları bu alanlara giren kurumları temsil etmek için gelmesidir. Raporda yer alan son turist betimlemesi kalışları 24 saatten az sürse de deniz yoluyla gelenlerdir. Bu sonuncular, gerekirse oturma yerleri dikkate alınmaksızın ayrı bir grup olarak gösterilebilir. Bu tanım iç turizm için de geçerlidir. Şöyle ki; yukardaki nedenlerle ülke içinde bir yere en az 24 saat kalmak için gelenler de turist tanımına girmektedir.

OECD'in aynı raporunda (1976: 7) bu etkinlikler dışında turist kapsamına girmeyenler ise şu şekilde betimlenmektedir. Ülkeye iş sözleşmesi ile veya böyle bir sözleşme olmaksızın gelip, bir iş yapmak veya bir işte çalışmak isteyenler turist kapsamında yer almamaktadır. Ayrıca bir başka ülkede kamu amaçlı görevlendirilen kimseler (örneğin; diplomatlar) da aynı kapsamda değerlendirilmektedir. Ülkede yerleşmek ve devamlı kalmak için gelen kişiler de bu kapsam dışında tutulmaktadır. Raporda öğrenciler de turist kabul edilmemektedir. Özellikle okumaya gelenler veya konaklama kurumlarındaki üniversite öğrencileri ile bu amaçlarla gelen gençler kapsam dışında tutulmuştur. Bir sınır bölgesinde ikamet edenler ve başka bir ülkede yaşayıp komşu ülkeye çalışmak için gelenler ile bir ülkede durmaksızın transit geçenler, seyahatleri 24 saati aşsa dahi turist olarak kabul edilmezler.

Williams'a göre turist, sürekli ikamet etmek ve gelir elde etmekten farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici süre kalacağı bu ülkede başka yerde kazandığı parayı harcayan kimsedir. Turist, genellikle iş, zevk, eğlence ve eğitim gibi amaçlarla yapılan bir seyahate katılan ve bunların sonucunda seyahatte başlangıç noktası olan evine tekrar dönen kişi olarak tanımlanmaktadır (Williams, 1998: 3). Türkiye'de 1996 yılında yayımlanan 22747 sayılı seyahat acenteleri yönetmenliğinde turistin tanımı şu şekildedir: Öncelikle para kazanma amacı olmayacak. Arkasında amacın odakladığı nokta dinlenmek ve eğlenmek ya da kültürel, bilimsel, sportif, idari diplomatik, dinsel, sıhhi ve benzeri nedenler olacaktır. Hareketin ise devamlı olarak yaşadığı yerden geçici olarak ayrılarak ve tüketici olarak belirli süre seyahat edip devamlı kalış şekline dönüşmeden, kaldığı yerden tekrar ikamet yerine dönüşünü kapsayacaktır. Bugün, küreselleşmenin turist kavramını değiştirdiği ve özelliklerini çeşitlendirdiği görülmektedir. Cooper ve Lewis (2001: 319) yaptıkları çalışmada küreselleşen dünyanın turistlerinin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır.

Öncelikle turistler, daha kaliteli hizmet ile harcanan para ve zamanın karşılığını beklemektedirler. Aynı şekilde daha fazla bilgi ve eğitim gerektiren turistik ürünleri tercih etmektedirler. Küreselleşen dünyada turistlerin bir diğer özelliği ulaşırma teknolojilerinin yardımıyla daha sık ve kısa süreli seyahatler gerçekleştirmeleridir. Turizme katılanlar arasında kadın turistlerin sayısı ve gelirleri artmaktadır. Turistler arasında harcanabilir gelirlerin daha fazla kısmını turizme ayırma eğilimi mevcuttur. Yeni turist algısının önemli bileşenlerinden birisi de artık eleştirilerini ve şikâyetlerini daha kolay ifade edebilmeleridir. Turistler, tüketim toplumu içerisinde ürün ve hizmet fiyatlarına daha duyarlı hareket etmektedirler. Aynı zamanda seçme özgürlükleri de gittikçe artmaktadır. Turistlerin maceralı ve hareketli tatilleri çoğunlukla tercih etmeleri de söz konusudur. Aslında bu durum, piyasa üzerinde yeni bir baskının oluşmasına neden olmakta ve piyasada kişisel özelliklere göre ürün talebinin hizmetlerde çeşitlilik olması zorunlu kıldığı görülmektedir.

1.4. Turizmin Türleri

Yukarıda bahsi geçen iç ve dış turizm kavramı, genel olarak turizmin yönünü belirtmesi bakımından dikkate değerdir. Ancak kuşkusuz turizmin farklı biçimleri

söz konusudur. Günümüzde oldukça gelişmiş bir alan olarak farklı turizm biçimleri ortaya çıkmakla birlikte bu turizm türleri zaman içerisinde sürekli değişmekte ve yeni turizm türleriyle kendisini güncellemektedir. Turizm türleri, turizm faaliyetine katılan kişi sayısına, katılanların yaşlarına, katılanların amaçlarına, katılanların sosyo-ekonomik durumlarına ve ziyaret edilen yere göre sınıflandırılabilir (Kozak, 2008: 19-32).

1.4.1. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, turizm türleri içerisinde en dikkat çekici olanıdır. Sağlık turizminde amaç, yalnız eğlence, yeni yerler ve insanlar görmek değil, aynı zamanda şifalı su kaynaklarından yararlanmaktır. Sağlık turizmine katılan kitlenin temel özelliği sağlığı bozulmuş olan kişiler ile sağlığını korumaya duyarlı kişilerdir. Sağlık turizmi “sağlığı koruma, iyileşme amaçlarıyla belirli bir süre için yer değiştiren insanların doğal kaynaklara dayalı turistik bir tesise giderek kür uygulaması, konaklama, beslenme ve eğlence gereksinimlerini karşılaması sonucu doğan hareketlerdir” (Boz, 2004’den akt.Aydın, 2012 : 92). Bu turizm türünün belirgin niteliklerinden birisi insanların artık sağlık sorunları için farklı alternatifler arayışını göstermesidir. Bu arayış, sadece ülke sınırları içerisinde değil ülke sınırları dışına da yapılmaktadır.

Bulut’un (2010) sağlık turizmi konusunda hazırladığı çalışmasında sağlık nedeniyle turizme katılma farklı biçimlerde aktarılmıştır. Klimatizm, bunlardan birisidir. Açık ve temiz havanın şifa verici etkisinden yararlanmak için dağ istasyonlarında ve deniz kenarlarında uygulanan bir tedavi yöntemi olarak karşımıza çıkan klimatizm, aynı zamanda temiz hava tedavisi olarak da bilinmektedir. İkincisi termalizmdir. Termalizm, kaplıca, ılıca, içmeler gibi şifalı doğal su kaynaklarının sağlık kurallarına uygun bir biçimde tedavi aracı olarak kullanılmasını ifade etmektedir. Bulut’a göre bu yöntem, aynı zamanda bilinen en eski tedavi ve güzellik yöntemlerinden birisidir. Son olarak üvalizm kavramı dikkatimizi çeker. Burada özellikle bazı yörelerin belli başlı ürünü olan meyve ve sebzelerle yapılan kür (tedavi) yöntemi ya da bu ürünlerin kullanımının bundan hoşlananlara sunulması söz konusudur.

Bugün dünyada ve Türkiye’de sağlık turizmi deyince akla ilk gelen kaplıca turizmidir. Ancak son on yılda aktif olarak hastane hizmetlerinden faydalanmak için

düzenlenen yurt dışı seyahatleri de kapsar hale gelmiştir. Kaplıca turizminin bu özelliği işletme ve ülke bazında ekonomik katkının artmasına neden olmaktadır (Akat, 1997 : 23-24). Türkiye’de de sağlık turizminin ana eksenini şu anda termal turizm ile sınırlıdır. Ancak dünyada termal turizm, SPA olarak adlandırılan daha geniş bir turizm türünün bir parçası olarak kabul edilmektedir. Tedavi amaçlı sağlık turizmi ise pazarı her geçen gün büyüyen, insanların gerek tedavi olmak gerekse estetik amaçlı ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hastane, klinik veya benzeri sağlık kuruluşlarına başvurularını kapsamaktadır. Sağlık turizmi dünyada 100 milyar dolarlık bir hacme ulaşarak, tüm ülkelerin iştahını kabartan bir konuma ulaşmıştır. Sadece termal turizm ya da SPA turizmi ile sınırlı kalmamış, medikal uygulamaları da kapsar duruma gelmiştir (İbiş’ten akt.Aydın, 2012: 92).

1.4.2.Sosyal Turizm / Kitle Turizmi

Sosyal ve kitle turizmi, satın alma gücü az ya da sınırlı halk gruplarının özel bazı önlem ve teşviklerle turizm ve satın alma olayına katılmalarıdır. Başka bir deyişle sosyal turizm, gelir düzeyi ve satın alma gücü zayıf halk gruplarının turizm faaliyetlerinden yararlanabilmeleri için yapılan çalışmaların toplamıdır. Sosyal turizm 1950’lerden beri hızlı bir gelişim içerisinde. Sosyal turizm olayına ilk defa İngiltere’de rastlanmıştır (akt.Kater, 2008: 12).

Thomas Cook tarafından 1840 yılında kurulan ilk seyahat acentası ve organizatörlüğü, sosyal turizm olayının başlangıcı kabul edilmektedir. 1936 yılında Belçika ve Fransa’da ücretli tatilin yasallaşması, sosyal turizmi biçimlendirmiştir. Günümüzde sosyal turizm ile ilgili çalışmalar iki noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi, turizm faaliyetlerine katılacakların maddi olanaklarını arttırmak ya da olanak yaratıcı teşvikler getirmektir. İkincisi ise turizm arzını talebe uygun bir seviyede bulundurmadır. Türkiye’de sosyal turizm, 1960 yılında ücretli yıllık izin hakkının yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. İklim şartları ve doğal yapının bölgelere göre farklılığı, sosyal turizmin geliştirilmesi açısından uygun bulunmaktadır. Ancak sosyal turizmin ekonomiye istenen katkıyı sağlayabilmesi için bazı teşvik edici önlemler alınmalıdır (Akat, 1997: 25).

1.4.3. Dağ ve Kış Turizmi

Modern toplumların en belirgin özelliği, insanlar üzerinde yarattığı ruhsal baskılar ve yorgunluktur. Sağlık turizmi, modern toplumun bu yönüyle doğrudan ilişkili olduğu gibi kış ve doğa turizmi de doğrudan bu bağlamla ilişkilidir. Buna göre sanayileşme ve hızlı gelişmenin bir sonucu olarak, kişiler boğucu ve sağlıksız bir ortamdaki kurtulmak için yazın deniz kıyılarına, kışın ise; karlı, dağlık ve ormanlık bölgelere gitmektedirler. Buradan hareketle dağ ve kış turizmi ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Kayak sporunun merkezinde bulunduğu ve buna uygun karlı ve eğimli alanlara yapılan seyahatleri, konaklama ve diğer hizmetlerden oluşan faaliyet ve ilişkilerin tamamı olarak tanımlanabilen kış turizmi, karlı ortamlara bağlı bir takım hareketleri ağırlıklı kapsadığı için, belli yükseklik ve eğime sahip, kayak ve diğer yürüyüş, tırmanış gibi alışkanlıkların yapılabilmesine imkan sağlayan yerlerin varlığını öncelikle gerekli kılmaktadır. Dünyada dağ ve kış turizmine öncülük eden çalışmaları, özellikle Orta ve Kuzey Avrupa ülkeleri yapmış, bunları Amerika, Kanada ve Japonya gibi ülkeler izlemiştir (Akat, 2000:20). Bu turizmin doğa sporları ile de doğrudan ilişkisi vardır. Çünkü spor, olimpiyat oyunlarının başladığı dönemden itibaren birçok zaman farklı biçimlerde turizmin ana ögesi olmuştur.

1.4.4. Gençlik Turizmi

Gençlik turizmi, genel turizm olayı içerisinde kendine has özellikleri olan bir turizm türüdür. Bu tür turizmin özellikleri ve ilgili birimlerini dört grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilki seyahat eden gençlerdir. İkincisi eğitim ve kültürel içerikli programlara dahil olan gençlerken, diğer ise sadece öğrenci ve gençlere dönük turizm faaliyetleridir. Sonuncusu ise öğrenci ve gençlerle ilgili turizm kuruluşlarının varlığıdır.

Gençlerin turizm faaliyetlerine katılmaları, onların kişiliklerini ve toplumsal ilişkilerini geliştirmelerinde ve yeni yerleri ve yaşamları öğrenmelerinde en etkin yöntemlerden biridir. Bu bağlamdan hareket edildiğinde gençler için güvenilir, temiz ve ekonomik tatil olanakları oluşturularak gençlerin turizme katılımlarının teşvik edilmesi de bir gereklilik kabul edilmektedir (2008 Yılı Gençlik Turizmi Rehberi, 2008: 2). Burada gençlik turizmine ayrıca bir başlık açılması, kuşaklar arası farklılığa

da dikkat çekmek içindir. Bu fark önemlidir çünkü, kuşaklararası farklılıklardan hareket edildiğinde insanların yaşama bakışı, beklentileri ve ilgileriyle açıklanmaktadır (Şenoğlu, 1992: 36). Gençlere sunulan turistik hizmetlerin de çeşitlenmesi söz konusudur.

Gençlik turizmi, genel turizmin aksine, pahalı ve gelişmiş bir üstyapı gerektirmektedir. Gençler kendileri için özel, indirimli, basit, sade ve başka gençlerle buluşabilecekleri konaklama tesisleri istemektedirler. Ayrıca, gençler psikolojik yapıları nedeniyle harekete, maceraya ve değişime daha açıktırlar ve turistik hareketlere katılma düzeyleri diğer yaşlardan daha yüksektir (Doğan, 1992 : 7).

1.4.5. Üçüncü Yaş Turizmi

Gelişmiş ülkelerde, sağlık koşullarının iyileşmesi ile birlikte insan ömrü uzamış; bunun sonucunda 65 ve daha yukarı yaştakilerin toplumdaki oranları yükselmiştir. Yine sağlık hizmetlerindeki gelişmeler nedeniyle, bu yaş kesiminde çeşitli hastalıkların oranı azalmış; daha etkin, dinamik canlı bir yaşlı nüfus oluşmuştur. Bu insanların emekli olmaları nedeniyle ellerinde bol özgür zamanları bulunduğu ve emeklilere tanınan haklar sonucunda yeterli gelirleri olduğundan, turizm sektörü için gittikçe artan bir müşteri potansiyeli oluşmaktadır. Özellikle mevsim dışı turizm olanakları, ucuzluğu nedeniyle bu kesim için çekici olmaktadır (Göksan, 1978 : 46).

Böylece, yaşlıların yaşam biçimi ve gereksinimlerine yanıt veren değişik bir turizm türü ortaya çıkmaktadır. Bu turistler, çalışma döneminde elde edemedikleri doyumları sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle, üçüncü yaş turizmi, bir edilgen dinlenme yaşamından çok; etkin, insanı geliştirici, yaşamı renklendirici bir etkinlik olma eğilimi taşımaktadır (Jagoret ve Theveaud, 1985: 32). Yaşlı turizmi olarak kabul edilebilecek bu turizm türü, gençlik turizminden farklı olarak sağlığın daha fazla ön plana çıktığı bir durumu betimlemektedir. Gençlik turizminde eğlenmek ve eğitim ön plana çıkarken yaşlı turizminde sağlık daha fazla ön plana çıkmaktadır.

1.4.6. Yat Turizmi

Dünya turizminde son yıllarda yat turizmi hızlı bir gelişme göstermektedir. Yat işletmecileri tarafından turizm ürünü olarak pazarlanan alternatif bir turizm türüdür. Yerli ve yabancı yatların gezi ve spor amacı ile limanlarda ve karasularda seyretmeleri ve yabancı bayraklı yatların buldukları ülkenin konaklama ve tatil imkânlarından yararlanmalarını içeren faaliyetler toplamıdır. Yat turizminin hızlı gelişiminde denize ve doğaya aşırı sevginin yanında tatil-spor ikilisini birlikte yapmak da önemli bir paya sahiptir (Sezer, 2010: 56).

1.4.7. İnanç Turizmi

"İnanç turizmi"nin literatürdeki tanımlarına bakıldığında, genel olarak dini gereksinimlerin karşılanması için gerekli olan bir alternatif turizm faaliyeti olarak görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yaptığı tanımına bakıldığında inanç turizmi, insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında, dini ihtiyaçlarını gerçekleştirmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi olarak tanımlanabilmektedir (www.kultur.gov.tr). Daha açık bir ifade ile inanç turizmi, kutsal yerlerin bu dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesinin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi faaliyetleridir (Sargin, 2006:3).

Müslüman, Hıristiyan ve Musevi dünyasının kutsal yerlerine yapılan ziyaretleri kapsamaktadır. Türkiye'de Efes yakınındaki Meryem Ana başta olmak üzere, birçok yer, özellikle "Saint Paul'un adımları" adı verilen bir tur, dindar Hristiyanlar tarafından ilgi görmektedir. Ayrıca MS. 325 ve 787'de yapılan 1. ve 7. "Konsil" toplantıları nedeniyle, Hıristiyan cemaat arasında kutsal merkez olarak kabul edilen İznik, Hz. İsa'nın 2000. doğum yıldönümü kutlamaları çerçevesinde ve Semavi dinler ve inanç turizmi" adı altında, 1995 yılında diğer kutsal sayılan yerlerle birlikte Turizm Bakanlığı tarafından etkinlikler programına alınmıştır (Subay, 1996: 11). Diğer taraftan, Müslümanların da Hacca ve Umre'ye gitmesi Suudiler için inanç turizmi olarak değerlendirilmektedir.

“İnanç Turizmi” deyiminin genelde ilk çağrıştırdığı, günümüzün üç büyük “Tek Tanrılı” dinleri ile Uzakdoğu’nun inanç sistemleri ve bunlarla ilgili seyahatlerdir. Ancak inanç turizmini sadece çağımızda yaşamakta olan inanç sistemleriyle sınırlı tutmak doğru değildir. İnançlar konusunda özellikle Anadolu gibi, çok eski kültürel geçmişi olan bir yer, bölge için durum farklıdır. Zira Anadolu’da üç büyük dinin egemen hale gelmesinden önceye giden çok uzun bir süreç içinde yaşamış inançların bugün hala ayakta duran pek çok belgesi, anıtları ve değişik türde kanıtı görülebilmekte ve bunlar turizm olgusu açısından büyük değer taşımaktadır (Duru, 2007:209). Bu gerçeklik, Türkiye’yi inanç turizmi olgusunda özellikle ön plana çıkartmaktadır.

1.4.8. Bavul Turizmi

1989 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılması, 1990’larda Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra dünyada yeni bir dönüşüm ve değişim dalgası başlamıştır. Bu dönemde yaşanan ekonomik değişimlerden birisi de Doğu Avrupa ülkelerinden Batı Avrupa’ya ve Türkiye’ye doğru yaşanan toplumsal hareketlerdir. Bavul turizmi bu dönemde Doğu Bloğu ülkelerinin dağılmasıyla birlikte gündemimize giren bir turizm çeşididir.

Bavul turizmi, kendi memleketlerindeki gümrük sınırlamalarını delebilmek ve malı ilk elden alabilmek için ziyaretçilerin gittikleri ülkeden bolca miktarda ticari meta alarak, bavullar ile gümrükten geçirmeleri yolu ile yapılan turizm şeklidir. Ancak zamanla beraberinde fuhuş getirdiği yarı yüzünden, önemli bir gelir kaynağı olan bu turizmin Türkiye’den Ortadoğu ülkelerine kaymasının söz konusu olduğu görülmektedir. Ayrıca Romenler ve Ruslar dışında halı, kilim, mücevherat ve deri almak amacıyla gelen diğer ülke turistlerinin varlığı da dikkate alınmalıdır (akt.Kater, 2008: 16).

1.4.9. Düğün Turizmi

Klasik turizm algısının içerdiği deniz-kum-güneş üçlüsü tanımından çıkarılıp çeşitlendirilince turizm farklı alanlara kaydırılmaya çalışılmaktadır. İnanç, sağlık, kongre, golf, yat, botanik, dağcılık, rafting, su altı dalış gibi birçok farklı turizm türü

yanında düğün turizmi kavramının da gittikçe popüler olduğu görülmektedir. Düğün Turizmi konusunda dünya genelinde aktif olarak çalışan organizasyon şirketleri bulunmaktadır. Avrupa ülkelerinden gelenler olduğu gibi Ortadoğu ülkelerinden de yoğun bir şekilde bu turizme katılım gerçekleştiği görülmektedir. Düğün turizminin diğer turizm çeşitleriyle kıyaslandığında önemli avantajlarından birisi ekonomik olarak sunduğu katkıdır. Kıbrıs merkezli bir düğün turizmi organizatörünün aktardığı bilgi, bu bağlamla şu şekilde ilişkilendirilmektedir: Düğün için 20 kişi gelmişse bu 20 kişinin 60 kişiye bedel olduğu ileri sürülmektedir. Çünkü bu turizm çeşidinde yeme içmenin yanında berberi, kuaförü, çiçekçisi, arabacısı ve organizatörü bulunmaktadır. Ayrıca kişiler burada düğün yapmaya karar verdiklerinde, düğünün yerine görmek ve diğer organizasyonlar için en az üç kez geldikleri ifade edilmektedir.¹

1.5. Turizm Sektörü

Bugün turizm olgusundan bahsedildiğinde, birçok etkileşimin bir arada belirlediği, kendine özgü geçmişi ve söylem dili olan, pratikleriyle birçok alanı etkileyen, sayısal olarak da çok sayıda insanın farklı şekillerde katıldığı bir kitle hareketi akla gelmektedir. Turizm, temel de geniş bir insan hareketliliği olmakla birlikte uçak şirketlerinden deniz yollarına, trenden kiralık araba şirketlerine kadar birçok sektörü birbiriyle ilişkilendiren bir alandır. Ayrıca sadece ulaşım araçları değil, pansiyonlar, restoranlar ve toplantı merkezleri gibi kimi küçük iş kolları da aynı sektör içerisinde yer almaktadır (Çımat ve Bahar, 2003: 15). Turizmin ilişkili olduğu sektörü net olarak tanımlamak ve sınırlarını çizmek oldukça zordur. Ancak *Dünya Ticaret Örgütü'nün Hizmet Ticareti Genel Anlaşması'nda* turizmin içerdiği sektörel hizmetler sınırlı da olsa tanımlanmıştır. Bu tanımlamada bilgisayarlı rezervasyon sistemleri, seyahat gemileri ve birçok ulaşım hizmetlerini, otel inşası gibi birbiriyle ilişkili çok sayıda hizmetler yer almaktadır (OECD, 2008: 1). Kuşkusuz turizmin bu kadar geniş bir sektörle iç içe olması aynı zamanda istihdam olanaklarının artışı da sağlamaktadır. Dolayısıyla turizm ile ülke ekonomisi arasında kurulacak doğrudan ilişki aynı zamanda turizm alt sektörlerinin genişlemesi ve istihdamının artması

¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. http://kazete.com.tr/haber/yeni-trend-dugun-turizmi_5947

arasında kurulacak ilişkiyi de tetiklemektedir. Çünkü turizm hala birçok ülke için “çok önemli bir döviz kaynağıdır” (OECD, 2008: 1-3).

Türkiye’de 2007 yılı ve öncesinde yapılan çalışmalarda ve raporlarda, turizmin genel istihdam içerisindeki payının ortalama %3 olduğu belirtilmektedir (Yağcı, 2007: 206). Yakın dönemde konuyla ilgili yapılan çalışmalarda turizmin, Türkiye’de yıllar geçtikçe büyüyen bir iş kolu olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Örneğin T.C Sosyal Sigortalar Kurumu verilerine göre 2014’te turizm sektöründe istihdam edilen kişi sayısı 2013’e göre %13,3 artarak 890 bin kişiye ulaşmıştı. Turizmin ülke istihdamındaki payı ise %6,2’den %6,7’ye çıkmıştır. Turizmin istihdam alanında artan etkisi, ülkeler üzerinde yabancı çalışanlar gerekliliğini de bir ihtiyaca dönüştürmektedir. Özellikle farklı ülkelerden gelen insanlara göre çeşitlenen ihtiyaçlar, etkileşimler için birkaç farklı yabancı dil gerekliliği gibi birçok nitelik, zorunlu olarak turizm sektöründe yabancıların da çalışmasına imkân hazırlamaktadır. Bu bağlamdan hareket edildiğinde turizmin, küreselleşmeyle doğrudan ilişkisinin istihdam üzerinden de gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Yapılan çalışmalarda turizm sektöründe 1995-2007 yılları arasında büyüme ortalamasının 2001-2003 yılları arasındaki SARS, terör ve ekonomik gerilemeye rağmen Türkiye’de yıllık ortalama %4’den fazla olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye için uluslararası turizm gelirleri miktarlarına bakıldığında 2007 yılının 2006 yılı ile karşılaştırıldığında %5,6’lık bir büyümenin gerçekleştiği ve rakamın 856 milyar olduğu görülmektedir. UNWT (2008: 1) raporuna göre uluslararası turist varışlarından kaynaklanan tüm ihracat gelirleri ise günlük üç milyar dolar ile 2007 yılında yaklaşık bir trilyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında uluslararası turist varışları 2006 yılına göre %6,6 artarak 903 milyon olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2015 Ekim ve Aralık aylarını kapsayan turizm istatistiklerinde sektörlere ilgili şu bilgiler göze çarpmaktadır: Turizm geliri geçen yılın aynı çeyreğine göre %14,3 azalmıştır. Turizm gelirinin %77,6’sı yabancı ziyaretçilerden, %22,4’ü ise yurt dışına ikamet eden vatandaş ziyaretçilerinden elde edilmiştir.

Ziyaretçi sayısının geçen yılın aynı çeyreğine göre %2,2 azaldığı da raporlara yansımıştır.²

1.6. Turizmin Etkileri

Turizmin temel özelliklerine değinirken öncelikle iç ve dış turizm ayrımını bilmek gerekir. Literatürde bireylerin kendi ülke sınırları içerisinde turizm faaliyetlerine katılmalarına iç turizm adı verilmektedir. İç turizm, ülke sınırları içerisindeki farklı yer değiştirmelere gönderme yapmaktadır. Bu turizm çeşidi aynı zamanda ülkedeki turizm potansiyelinin görülmesi ve tanınması açısından önem taşımaktadır (Oğuzsoy, 2008: 18). Oğuzsoy, ülke ekonomisi açısından dış turizm ile iç turizm kavramının birlikte değerlendirilmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. İç turizm ile dış turizm arasındaki ilişkinin önemli bir bağlamı ikisinin de aynı ölçüde gelişmesidir. Dış turizm, iç turizmden farklı olarak ülke sınırları dışına gerçekleşen insan hareketlerini ifade etmektedir. Bireylerin turizm çeşitlerinden bir veya birkaçı sebebiyle kendi ülkeleri dışında bir ülkeye seyahat etmelerine Dış turizmin özelliklerinden en önemlisi de ülke ekonomisine yaptığı katkıdır. Kuşkusuz turizmin kültürlerarası karşılaşmalarda üstlendiği fonksiyona da vurgu yapmak doğru olacaktır.

Ülke dışına gerçekleşen turizmin aktif ve pasif olmak üzere iki başlık altında inceleneceğini söylemek mümkündür. Aktif dış turizm genellikle bir ülkeye gelen yabancı turistleri tanımlamak için kullanılmaktadır. İç turizm ile kıyaslandığında döviz girdisi sağladığından dış turizmin ülke ekonomisine olumlu katkılar sağladığı görülmektedir. Bu katkının döviz akışının hızlanması ve bölgesel kalkınmanın artması biçiminde dışarıya yansımaları söz konusudur. Dış turizm kavramına sosyolojik açıdan bakıldığında ise farklı kültürlerin öğrenilmesine, insanlarla ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağladığı görülmektedir (Kozak ve diğerleri, 2001: 15). Buraya kadar turizmin ne olduğu içeriğini nasıl tanımlamak gerektiği ve tarihsel gelişimi hakkında bilgi verildi. Çalışmanın bu bölümünde turizmin dikkat çeken bazı türleri açıklanmıştır.

² Bu bilgilere Türkiye İstatistik Kurumu'nun internet sayfasından ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM: TURİZM VE YEREL HALK ETKİLEŞİMİ

Farklı kültürlerin merak edilmesi, onları öğrenme talebi, seyahat etme ve yeni yerler görme arzusu turizm faaliyetlerinin temel hareket ettirici kaynağıdır. Teknolojik gelişmelerle birlikte ulaşım imkânlarının artması, maddi olarak hayat standartlarının yükselmesi turizmin gittikçe önem kazanmasına neden olmaktadır. Bununla ilişkili olarak gündelik hayatın getirdiği stres ve beraberindeki psikolojik problemler de insanların kendilerini iyi hissedebileceği yeni mekân arayışlarının önünü açmaktadır.

Turizmin çeşitlenen biçimleri, bireylerin isteklerine göre seçim özgürlüğünü de artırmıştır. Kıyı turizmi yanından kültür turizmi, inanç turizmi, sağlık turizmi gibi birçok seçenek piyasada rahatça ulaşılır turizm alanları olarak durmaktadır. Turizmin çeşitlenen doğası, aynı zamanda kültürel etkileşimlerin de yoğunluğunu artırmaktadır. Böylece yerel halkın yaşamını ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel açılardan yoğun bir şekilde etkilemektedir.

2.1. Turizm Sosyolojisi

Turizm disiplini, ekonomi, işletme, maliye, politika, hukuk, mimarlık, çevre bilimi, sosyoloji, demografi, psikoloji ve benzeri birçok bilim dalından yararlanarak insanın yaşadığı yer dışındaki süreli konaklama ve seyahatlerinden oluşan tüm olay ve ilişkileri bilimsel yöntemlerle ele alan ve inceleyen bir sosyal bilim dalıdır (Özdemir, 1992: 22-23). Bu tanıma bakıldığında turizmin disiplinlerarası bir alana denk düştüğü anlaşılmaktadır. Çünkü turizm bir insan etkinliği olmakla birlikte bu etkinlik içerisinde ekonomiden kültüre birçok etkileşiminin girmesi söz konusu olmaktadır. Turizmin sosyoloji ile ilişkisi ise özellikle değinilmesi gereken bir bağlamdır. Topluluğun yabancı ile etkileşiminin aynı zamanda kültürel ve toplumsal değişmelere de neden olacağı varsayımına dayanan turizm-toplum ilişkisi, sosyolojisinin de ana inceleme noktalarından birisidir.

Bir alt disiplin olarak turizm sosyolojisi, 1930'lı yıllarda turizmin kitleleşmesi ile birlikte ilk Almanya'da sistematik hale getirilmiştir. Bu konuda Alman sosyolog Robert Glüksam'nın çabaları dikkat çekicidir. Sosyolojiyi bağımsız bir disiplin olarak düşündüğümüzde, sosyoloji genel olarak toplumsal davranışı, bu davranışın

dinamiklerini, toplumsal değişmeyi, yapıyı ve kurumları incelemektedir. Bir alt disiplin olarak turizm sosyolojisi ise turizm davranışını, turizmin toplumsal etkilerini, özellikle turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği yerdeki yerel halk üzerindeki etkileri inceler. Turizm, bu bağlamdan hareket edildiğinde farklı sosyo-kültürel yapılara sahip toplumların birbirleriyle etkileşimler kurmasına; farklı bilgi, görgü, gelenek ve kültür düzeyleri arasında bir etkileşim ve bunların sonucunda toplumsal yapının, ahlak anlayışının ve giderek toplumsal davranış kalıplarının değişmesine yol açan bir sosyal olaydır (Avcıkurt, 2003: 8).

Alaeddinoğlu'na göre (2007: 4) turistlerin yabancı bir ülkeye gelmesiyle ortaya çıkan sosyal etkileşim ve toplumsal değişmeyi inceleyen bir disiplin turizm sosyolojisi olarak adlandırılmaktadır. Turizm sosyolojisi aynı zamanda turizm olayının doğuşunda ve oluşumunda etken olan sosyolojik faktörleri inceleyen bir alt bilim dalıdır. Turizm sosyolojisi, turizmi kavram olarak incelerken onu dinamik bir süreç olarak tanımlar. Böylece turizm olgusu toplumsal, kültürel ve çevresel faktörleri etkilemesi açısından çok boyutlu bir süreç olarak karşımıza çıkar. Turizm, aynı zamanda turist ile ev sahibi arasında bir etkileşim yaratması açısından dikkat çekmektedir. Alaeddinoğlu bu sürecin sağlık ve verimli geçmesi için fiziki çevrenin ve yöre insanının sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan turizme hazırlanması ve yöre insanının turizm faaliyetlerine katılmasının önemli bir konu olduğunu aktarmaktadır.

2.2. Turizmin Kültürel Sonuçları

Kültür, toplulukların maddi manevi ürettikleri bütün pratiklerin toplamıdır. Kültürü toplum için önemli kılan temel bağlam, bireylerin hayatlarını sürdürebilmeleri için yeterli kaynakları sunmasıdır. Turizm, ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel bir faaliyettir. İnsan etkileşimli bir sektör olmasından, mevcut kültürler arasında var olan sosyal değer ve ekonomik farklardan dolayı turizmin sosyal etkilerinin olması oldukça doğal karşılanabilmektedir (Doğan, 2004).

Turizm ile kültür arasındaki ilişki kurulduğunda turizmin kültür üzerinde olumlu ya da olumsuz etkileri bazı başlıklarda belirtilmektedir (Doğan ve Üngüren, 2010: 399).

Turizmin toplum ve kültür üzerindeki olumlu etkilerini halinde sıralanacak olursak; turizmin toplumlararası barış ve hoşgörüyü artırdığı görülmektedir. Turizm, aynı zamanda bölge halkının okuma alışkanlığını ve yabancı dil seviyelerini arttırarak kültür düzeylerinin yükselmesini sağlamaktadır. yöresel sanatın yeniden canlanmasını sağlayarak, bölgenin sanatını güçlendirirken, yerli halkın kendi kültürü hakkında bilinçlenmeyi sağlayarak kültürel mirası koruduğu görülmektedir. Turizm, yerel halka bir ilgi ve faaliyet alanı oluştururken, aynı zamanda aile yapısı içinde kadın erkek ilişkilerine getirdiği eşitlikle, kadını özgür konu: ma getirerek kadının dışa açılma sürecini hızlandırmaktadır. Son olarak olumlu bir etki olarak turizmin sosyal etkileşimi hızlandırdığı görülmektedir.

Doğan ve Üngüren'in (2010: 399) aynı çalışmasında aktardığı bilgilere göre turizmin toplum ve kültür üzerindeki olumsuz etkileri şu şekilde sıralanmaktadır. Turizm, özellikle gençlerin değer ve inanç yapısı üzerinde olumsuz etki bırakarak, giyim ve yaşam biçimlerinde değişimler meydana getirmektedir. Turist kabul eden ülkenin anadil yapısını bozmaktadır. Turizm, aynı zamanda yöre halkının yaşam biçimlerini olumsuz etkileyerek, gelenek ve görenekleri etkisizleştirmektedir. Belirgin bir şekilde insan ilişkileri yerini ekonomik çıkarlara bırakmaktadır. Turizm, kötü alışkanlıkları artırmaktadır. Aile bağlarını zayıflatan turizm, aynı zamanda etnik gerginliklere de yol açmaktadır.

2.2. Turizm-Yerel Halk Etkileşimi

Özdemir'e göre (1992) turizm, genel yargının aksine sadece ekonomik bir gerçeklik olmayıp toplumsal, politik ve çevresel yönleri de olan toplumu ve bundan dolayı da toplumsal alanı etkileyen bir harekettir. Bu bağlamdan hareket edildiğinde turizmin etkileri analiz edilirken maddi sonuçları açısından değil, kültürel etkileri gibi maddi olmayan konularda da değerlendirilmesi gereklidir.

Sosyolojik açıdan turizm olgusu, turist ve onun gittiği yerdeki ülke halkı bağlamında iki farklı şekilde incelenebilmektedir. Turist, kültürel kodlarıyla geldiği yeni mekânda, dinlenme-eğlenme amacı güttüğünde rahat hareket etmek istemektedir. Bu rahatlık isteği, bölge halkının çok da alışık olmadığı davranış pratiklerini yansıtması bağlamında tepki ile karşılaşır ve yerel halk bu durumdan rahatsızlık duyduğunu

yansıtır. Bu alan aynı zamanda iki farklı kültürel pratiğin karşılaşması olarak göze çarpmaktadır.

Gürbüz'ün 2002 yılında yaptığı "Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmasında bu durumun betimlendiği alanlar şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Gürbüz, çalışmasında böyle bir durumda turisti kabul eden ülke halkı sahip olduğu kültürel kodları korumak için savunmaya geçtiğini aktarmaktadır. Bu kültürel kodları tanımlayan içerikler gelenek, görenek, dil, din, yaşam biçimi vb. gibi değerlerdir. Bu şekilde betimlenen bir sosyal iletişim ağında turist aktif, yerel halk ise pasif bir konumda yer almaktadır. Daha yalın bir ifadeyle yöre halkı, etkilenmeye müsait bir konumdadır. Turistlerin dikkat çekmeleri, kuşkusuz gittikleri yörede yabancı olmalarıyla doğrudan ilişkilidir. Yöre halkı gözünde turistler, zengindir ve aynı zamanda seyahat edebilecek kadar da serbest zaman sahip kişiler olarak algılanmaktadırlar. Bütün bu bağlamlar dikkate alındığında bölgede süregelen geleneksel değerlerin ve yaşam biçiminin kaybolacağını, genç kuşağın olumsuz etkileneceğini ve ahlaki yönden yozlaşacaklarını düşünen yöre halkının turistlerle etkileşimi büyük oradan olumsuz seyretmektedir (Gürbüz, 2002: 52).

Turist yerel halk arasındaki ilişkileri incelemede Doxey'in (1976) önermiş olduğu turist tolerasyon Yaklaşımı faydalı görülmektedir. Bu yaklaşıma göre yerli halkın turizme ve turiste karşı tutumları dört değişik aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; Coşku, İlgisizlik, Rahatsızlık ve Düşmanlık olarak belirtilmektedir. İlk aşama turistlerin bölgeye ilk defa gelmesinden kaynaklanan ve ekonomik kazancın müjdeleriyle süslenmiş coşku aşamasıdır. İkinci aşamada artık bölge turizme açılmış ve turist sayısında artış meydana gelmiştir. İlk aşamadaki coşku seli yerini ilgisizliğe bırakmıştır. Üçüncü aşamada mevcut yerli işletmeler ve kalitesi turistlerin artan taleplerini karşılayamaz duruma geldiği için arzın artırılması çalışmalarına hız verilmiştir. Turizmin plansız bir şekilde hızlı gelişmesi sonucu doğaya vermiş olduğu tahribattan dolayı rahatsız edici boyuta ulaşmıştır. Bu aşamada sosyal yapıdaki değişiklikler yada doğadaki geri dönüşü olmayan tahripler dikkat çekmeye, turizm turistler ve yerel yönetim suçlanmaya başlanmıştır. Son aşamada ise turistlere karşı olan hoşgörü artık yerini yavaş yavaş kızgınlığa ve tahammülsüzlüğe bırakmakta ve

kişiler aralarında fiyatlardaki artışları turizme bağlayarak kinlerini sergilemeye başlarlar. Bu aşamaların ne kadar süreceği ya da bölgedeki toplumun bütün aşamalardan geçip geçmeyeceği üzerinde düşünülmesi gereken hususlardır. Turizmi sadece ekonomik bir olay olarak nitelendirmek hatalı olur. Turizmi değerlendirirken ekonomik yönü yanında sosyal yönünü ve dolayısıyla toplumlar üzerindeki etkisini göz ardı etmemek gerekir (Sezgin, 1991).

Turistler başka yerlere gitmekle buralarda yeni insanlarla, toplumlarla temasa geçmekte ve değişik sosyal ilişkiler kurmaktadır. Turistler bir yandan gittikleri yerleri sosyal açıdan etkilemekte, diğer taraftan da bu yerlerden kendileri de etkilenmektedir. Turizm, ekonomik olduğu kadar sosyal ve kültürel bir alış verıştır. Turizmin sosyal kültürel etkileri negatif veya pozitif sonuçlar doğurabilir. İnsan etkileşimli bir sektör olmasından mevcut kültürler arasında var olan sosyal değer ve ekonomik farklılıklardan dolayı turizmin sosyal etkilerinin olması oldukça doğal karşılanabilmektedir. Konu ile ilgili yorumcunun kim olduğuna bağlı olarak toplumsal etkilerin olumlu ya da olumsuz olduğu savunula bilinir (Doğan, 1987).

Toplumun geleneklerinde meydana gelen değişimler bunu yorumlayan kişi tarafından kabul edilemez olarak değerlendirilirse etkilerin olumsuz olduğu sonucu çıkacaktır. Bununla birlikte değişimin kaçınılmaz olduğu savunulmakta ise sosyal etkilerin aynı zamanda yeni fırsatlar yaratacağı ve olumlu olduğu görüşü benimsenebilecektir. Herhangi bir turizm bölgesi yerli kültürüyle yabancıları çekiyorsa ve onlara ayrıcalıklı farklı bir ortam sağlıyorsa bu o bölgenin kültürünün yaşatılması yönünde olumlu katkılar sağlar. Bazı ülkelerde geleneksel örfler veya adetler yeniden canlandırılır çünkü turistler bunu sağlarlar ve o kültürün yaşamasına etki ederler. Turizmin bir diğer avantajı ise endüstri gelişirken, aynı zamanda o ülkenin el sanatlarının ve antikacılığının da yok olmasına engellemesidir (Gürbüz, 2002 :53). Öztaç ve diğerleri (1995) tarafından ortaya atılan bilgilerde turist ve turist kabul eden bölge halkı arasında iletişim kurulmasını engelleyen etmenler şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Yöre halkı ile turist arasındaki etkileşimi engelleyen en belirgin sebeplerden birisi turist gruplarının tüm gereksinimlerinin turizm işletmelerinde karşılanmasıdır. Bir

diğer önemli faktör ise dil farklılığından kaynaklanan anlaşmazlıklardır. Anlaşılacağı gibi dil, turist ile yöre halkı arasındaki etkileşimin yönünü belirleyen önemli araçlardan birisidir. Etkileşimi kopartan bir diğer durum turistlerin yerel halktan korkmaları gittikleri bölgelerde çekingen ve ürkek davranışlarıdır. İki grubun birbirine karşı beslediği olumsuz tutumlar ise etkileşimin kopartıldığı bir diğer sebeptir. Son olarak turistlerin kısa bir süre için dinlenme amacıyla gelmiş olmaları ve belirli bir süre sonra tekrar o bölgeden ayrılacak olmaları sayılabilir.

2.3. Turizmin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri

Turizm, hem turist hem de yerel halk için sosyal ve kültürel bir olay olarak tanımlanmaktadır (Özkul, 2001: 19). Turist ve yerel halk ilişkisi, turistlerle yerel halk arasındaki kişisel ilişkileri ve etkileşimi ifade etmektedir. Turistler; gittikleri destinasyonda en az yirmi dört saat kalan, boş zamanını değerlendirmek ve tatil yapmak amacıyla seyahat eden kişilerdir (Güngördü, 2003: 6). Yerel halk ise o bölgede yaşayan, doğrudan ya da dolaylı olarak ülkelerini farklı milletlerden gelen insanlar ile yerel halk arasında iletişim söz konusu olmaktadır. Çünkü ev sahibi toplumdaki yerel halk, turistlerle aynı ortamı paylaşmaktadır (Baykan, 2007: 88).

Turist ve yerel halk arasındaki ilişkilerin türü onların etkileşimini ve birbirlerine olan davranışlarını etkilemektedir. Bu durum, turizmin sosyal ve kültürel etkilerinin belirlenmesinde büyük bir öneme sahiptir (Khunuo, 2009: 304). Turist, bir bölge için farklı inanç, kültür, tutum, alışkanlık ve davranışlara sahip bir yabancıdır. Yerel halk ile turistler arasındaki etkileşimin yansımaları özellikle yerel halk açısından gözlemlenebilen ve ölçülebilen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Tayfun ve Kılıçlar, 2004: 4). Sosyal mesafe, bireyler arasındaki farklılıkları anlamanın olumlu bir ifadesidir. Bu nedenle, yerel halkın turistlere olumlu açılardan bakmaları ve turistlerle yerel halk arasındaki ilişki durumları, turistlerin seyahatlerini artırıcı bir niteliğe sahiptir (Sinkovics ve Penz, 2009:458).

2.3.1. Bireyler Üzerindeki Etkileri

Kendi yerinden başka bir yere seyahat eden bir kimse, Sadece bölgesel değil, kişisel, toplumsal ve kültürel olarak da yabancı bir ortamla karşı karşıya gelir. Dolayısıyla

gezinin tamamıyla hoş ve özendirici olması için, turistin karşısına çözüm bulunması gereken bazı sorunlar çıkar. Turistler para ve zaman kaynaklarını, ülkelerindekinden çok farklı durumlarda kullanmak zorundadırlar. Seyahat eden kişiler kendileri bulabilecekleri yeni kültürlerle değişik derecelerde ilişkiye girerler. Sözelimi yaşantıyı görme turizmi, kültürel zenginleşme elde etmek için mahalli hayat tarzlarına daha derin dalmak isteyenler için yapılandırılmış bir yöntemdir. Bazı seyyahlar bu ilişkilerde daha seçici olmak isterler ve bir tur şirketi bunu düzenleyebilir. Antropolojik bir inceleme turu veya bir sanat ve el sanatı festivaline katılım gibi kültürel konular ve tecrübeler çerçevesinde düzenlenen turlar bunun örnekleridir. Yerel katılıma bakmaksızın, seyyahlar hiç değilse ziyaret edilecek ülkeyi üstünkörü incelemeli ve ortamın farklılaşmasından kaynaklanan bu problemlerin nasıl çözüleceği konusunda bir karar varmalıdır. Önceden hazırlık yapmak akıllıca bir yaklaşım olacaktır (Özdemir, 1992;73).

2.3.2. Aile Üzerindeki Etkileri

Aile; evlenme, kan ya da evlât edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, birbirleri ile devamlı ilişki ve etkileşim altında olan, karı-koca, ana-baba, kız-oğul, kız kardeş-erkek kardeş gibi sosyal ilişkileri olan insanların oluşturduğu bir birliktir (Ağdemir, 1991). Aile büyüdükçe ve çocuklar olgunlaştıkça, aile olarak yapılan geziler yılın en önemli dönemini oluşturmaktadır. Heyecan, hazırlık, beklenti ve fiili seyahat tecrübesi aile yaşamının unutulmaz fırsatlarıdır. Ailece yapılan seyahatin değişik ölçülerde eğitici yönü de bulunmaktadır. Bir seyahat ne kadar eğitici ve amaçlı olursa, onun yararı da o kadar fazla olacaktır.

2.3.3. Toplum Üzerindeki Etkileri

Turizm farklı sosyal ve kültürel yapıya sahip toplumlar arasında köprü görevi görmektedir. Bu etkileşim sonucu sosyal yapıda bazı değişimlere yol açmaktadır. Turizm, sadece ekonomik bir olay olmayıp, aynı zamanda sosyal, kültürel, siyasal ve çevresel yönleri de kapsayan, toplumu ve sosyal yapı üzerinde önemli etkileri olan bir harekettir. Turizmin sosyal ve kültürel etkilerini değerlendirirken sadece tek yönlü olarak ekonomik yanlı değil, kültürel ve sosyal yansımaları gibi ekonomiye

bağlı olmayan konuların irdelenmesi de önem arz eder. Turizm sektörü açısından, sosyal çevrenin etkisi de oldukça önemlidir. Sosyal yapının benimsemeyeceği, tolerans gösteremeyeceği olaylar, işletme veya yöre turizminin yaşamını sona erdirebilir. Doğrudan veya dolaylı etkilenen ya da etkileyen insan gurupları, ilişkileri, demografik ve kültürel özellikleri, gelenek ve görenekleri, yaşam biçimleri, folklorları, değer yargıları v.b konuları sosyal yapı kavramı içerisinde incelemek olasıdır.

2.3.4. Hayat Standardının Yükselmesi

Hayat standardının yükselmesi, nüfusun yaş kompozisyonundaki değişimler, artan eğitim düzeyi ve iletişimdeki gelişmeler, insanların dünyadaki diğer insanların refah ve faaliyetlerine ilişkin sosyal bilinçlerinin gelişmesi, dünyanın jet uçaklarıyla psikolojik olarak küçülmesiyle birleşerek, milletler arasında diğer bütün milletlere karşı bir ilginin uyanmasını sağlamıştır. Yaşlandıkça (altmışların sonrası ve daha yukarı) turist daha pasif hale gelebilir. Ailenin rekreasyon kalıpları, ailenin yaş aşamalarıyla bağlantılıdır. Çocukların mevcudiyeti yapılan gezilerin sayısını azaltma eğilimine yol açar, aile daha fazla eve yönelik olur. Çocukları olmayan evli çiftler, seyahat beklentileri açısından en umursamaz guruplardır (Özdemir, 1992; 75)

2.4. Araştırma Alanın Betimlenmesi

2.4.1. Safranbolu'nun Turizm Potansiyeli³

Anadolu'nun kuzey batı kesiminde, Antik Devirde tarihçi Homeros'un İlyada destanında Paplagonya olarak geçmektedir. Yörede sırası ile Hititler, Frigler, dolaylı yoldan Lidyalılar, Persler, Helenistik Krallıklar (Pondlar), Romalılar, Selçuklular, Çobanoğulları, Candaroğulları ve Osmanlılar egemenlik kurmuşlardır. Safranbolu 1196 tarihinde Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın oğlu Muhiddin Mesut Şah zamanında Türklerin eline geçmiştir. Tarihi süreç içerisinde ise 1213-1280 tarihleri arasında Çobanoğullarının, 1326-1354 tarihleri arasında Candaroğullarının, 1354-1402 ve 1423 yılından itibaren de Osmanlıların egemenliğine girmiştir.

³ Buradaki bilgiler, Safranbolu Belediyesi'nin resmi web sayfasından alıntılanmıştır.

Safranbolu, tarihi geçmişinde, en üstün ekonomik ve kültürel düzeyine Osmanlı döneminde ulaşmıştır. Kentin 17. yy da İstanbul-Sinop kervan yolu üzerinde önemli bir konaklama merkezi oluşu, bölgede ticaretin gelişimine olanak sağlayarak zenginleştirmiştir. (Bu dönemde İstanbul ve Kastamonu ile yoğun ilişkiler yaşanmış, Osmanlı devlet adamlarından bazıları kente önemli eserler bırakmışlardır.

Safranbolu geleneksel Türk toplum yaşantısının tüm özelliklerini yansıtan ve uzun tarihi geçmişinde yarattığı kültürel mirası çevresel dokusu içinde koruyan örnek bir kenttir. Sahip olduğu zengin kültürel mirası kent ölçeğinde korumadaki başarısı Safranbolu'yu "Dünya Kenti" ününe kavuşturmuş ve UNESCO tarafından "Dünya Miras Listesi"ne alınmıştır. Tüm ülkede bulunan yaklaşık 50 bin kadar korunması gerekli Kültür ve Tabiat varlıklarının yaklaşık 1500'ü Safranbolu' dadır. Bu zenginlik kenti bir Müze Kent haline getirmiş, korumacılıktaki başarısı ise kente "Korumanın Başkenti" unvanını kazandırmıştır.

Kentin ününü oluşturan Safranbolu Evleri 18.ve 19.yy. Türk hayatının geçmişini, kültürünü, ekonomisini, teknolojisini ve yaşama biçimini yansıtan mükemmel mimarlık bilgisi ile yapılmışlardır. Yaklaşık 2000 geleneksel Türk evi bulunmaktadır. Bu evlerin 800 kadarı yasal koruma altındadır. Geriye doğru 3000 yıllık tarihi geçmişe sahip olan Safranbolu pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış ve günümüze bir kültür zenginliği olarak ulaşmıştır. Özellikle Osmanlı döneminden kalma han, hamam, cami, çeşme, köprü ve eşsiz konaklar gelenlere hayranlık uyandıracak niteliktedir. 1975 yılında Anıtlar Yüksek Kurulunun Safranbolu'yu kentsel sit ilan etmesi ile akademik düzeyde başlayan kente olan ilgi, zamanla ülkemiz sınırlarının dışına taşmıştır. 90'lı yılların başından bu yana küçük ve orta ölçekli turistik tesislerin oluşumu ile turizm ilçe ekonomisindeki yerini hissettirmeye başlamış, terk edilen konaklar, otel, lokanta gibi işlevlerle yaşama dönüştürülmüş, bozulan Arnavut kaldırımları yeniden yapılmış, anıtsal eserler restore edilmeye başlanmış, kaybolmak üzere olan el sanatları turistik amaçla yeniden canlılık kazanmıştır.

Tablo 1. Yıllara Göre Safranbolu'ya Gelen Turist Sayısı

Yıllar	Yabancı Turist sayısı	Yerli Turist Sayısı	Toplam
1996	2.950	38.750	41.700
2000	5.900	57.250	63.100
2005	17.750	80.050	97.800
2010	22.600	138.100	160.700
2011	32.650	173.650	206.300
2012	38.680	183.700	222.380
2013	43.850	195.616	239.466
2014	53.601	209.843	263.444

Kaynak: Kılıç ve Türkoğlu, 2015: 46

Safranbolu'ya gelen yerli ve yabancı turist sayısının, UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dâhil edildiği 1994 yılından sonra önemli bir gelişim trendi gösterdiği bilinmektedir. Araştırmacıların Safranbolu Gelen turist sayısı verilerine ulaşabildiğimiz 1996 yılından 2014 yılına kadar olan dönemde, yabancı turist sayısı 18 kat artarak 54.000'lere, yerli turist sayısı ise 5 kat artarak 210.000'lere ulaşmıştır (Kılıç ve Türkoğlu, 2015:45).

Tablo 2. Safranbolu'daki Turizm Tesisleri, Oda ve Yatak Sayıları

	Tesis	%	Oda	%	Yatak	%
Eski Çarşı Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	8	8,79	181	15,67	438	15,319
Eski Çarşı Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri	37	40,66	342	29,61	880	30,52
Eski Çarşı Toplam	45	49,45	523	45,28	1318	45,72
Eski Çarşı Dışı Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (Bağlar-Kıranköy-Diğer)	12	13,19	238	20,61	570	19,77
Eski Çarşı Dışı Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (Bağlar-Kıranköy-Diğer)	34	37,36	394	34,11	995	34,51
Eski Çarşı Dışı Toplam	46	50,55	632	54,72	1565	54,28
Genel Toplam	91	100	1155	100	2883	100

Kaynak: Kılıç ve Türkoğlu, 2015: 46

Türker'in (2013) aktardığı bilgilere göre 1990'lı yıllar Safranbolu'nun turizm potansiyeli için önemli değişimlerin yaşandığı yıllar olmuştur. Yazara göre 1990'lı yılların ortalarından başlayarak, artan ziyaretçi sayısı paralelinde, tarihi konakların ve geleneksel ticari yapıların restore edilerek, konaklama, restoran, hediyelik eşya satışı vb. amaçlarla turizme yönelik kullanım eğiliminin yaygınlaştığı görülmektedir.

Ayrıca bu işletmeler küçük ölçekli, yerel ve aile işletmesi biçimindedir. Kılıç ve Türkoğlu'nun (2015:46) çalışmasında konaklarla ilgili olarak şu bilgi de yer almaktadır. Safranbolu'daki turist sayısının artışı konaklama talebini de artırmış; büyük kısmı geçmişte konut olarak yapılmış olan tarihi konakların restore edilmesi ile otel ya da pansiyona dönüştürülmüş yapılar olmak üzere, pek çok yapının konaklama amaçlı olarak kullanılmaya başlandığı görülmüştür.

Safranbolu, Karabük'ün en gelişmiş ilçelerinden birisidir. Nüfus yapısına bakıldığında ilçe merkezi, belde ve köylerin diğer ilçelerle kıyaslandığında büyük oranda göç alması söz konusudur. Ulaşım, hava kirliliğinin olmaması, turizm vb.gibi nedenlerle ve ilçenin geçmişten bugüne sahip olduğu tarihsel koşullardan ötürü diğer ilçelere göre göç yapısının oldukça pozitif olduğu görülmektedir. Kıranköy adı verilen bölgenin hızlıca büyümesi söz konusu iken, 100 dükkanlar bölgesi ve Bağlar bölgesinin büyüüp değişmesi göç sonucu oluşan bir durum olması bakımından dikkate değer bulunmuştur. Kuşkusuz geçmişten bugüne sanayileşmenin getirdiği sürecin etkisiyle geleneksel geniş aile biçimlerinin değişmesi, çekirdek aileye dönüşüm, apartman hayatının başlaması ve özellikle çocukların evlendikten sonra ayrı evlerde yaşama talepleri, bu mekansal değişimin ortaya çıkışından önemli ara faktörler olmuştur. Ancak, geçmiş ile bugün arasında bir kıyaslama söz konusu olduğunda Demir-Çelik İşletmeleri'nden emekli olanların Safranbolu'ya yerleştiklerini ifade etmek mümkündür. Özellikle Kardemir'in seçkin tabakalı olarak adlandırılan meslek sınıfının emekli olduktan sonra çoğunlukla Safranbolu'ya yerleştikleri belirlenmiştir. Safranbolu'nun yerli sakinlerinin de kimisinin hala ilçe merkezinde ikamet ettiği, kiminin ise büyükşehirlerde yaşadığı görülmüştür. Safranbolu'nun köyleri ise diğer köylere göre daha az göç vermekle birlikte görece göçün olduğu yerleşim alanlarından birisidir. Safranbolu'nun Unesco tarafından 1994 yılında Dünya Miras Listesine alınması ve korumacılık politikasıyla turizm alanında gelişmeler yaşanmıştır. Konakların turizme açılışı böyle başlamış, turizmcilikle uğraşan kesimler ortaya çıkmış, Safranbolu'ya ilgi ulusal ve uluslararası alanda artmıştır. Bu durum çok yoğun bir şekilde gözlenemese de Safranbolu'ya doğru bir sosyal hareketliliğe neden olmuştur. Kardemir'in Karabük'te uzun yıllardır önemli ve neredeyse tek çalışma kapısı olması ve istihdam alanının kısıtlı olması ise Karabük gibi Safranbolu'da da önemli bir genç nüfusun şehir dışında okumasına ve daha

sonrasında da şehir dışında bir işte çalışmasına neden olmuştur. Ancak Safranbolu'da yerleşimin artışıyla ihtiyaçlar çoğaldığı için yeni ekonomik alanlar ortaya çıkmış ve bu da nüfusun doğal olarak büyük hızla olmasa da artışına neden olmuştur.

Ayrıca mekân kültürü söz konusu olduğunda Safranbolu'nun doğa, kültür ve inanç turizmi bağlamında önemli bir yer tuttuğu da yapılan nitel görüşmeler sırasında karşımıza çıkan temel değerlerden birisi olmuştur. Safranbolu bu bakımdan turizmin şekillendirdiği bir dinamik yapıya ve mekân kültürüne sahiptir. Aile işletmeleri ya da basit herhangi bir marka değer olmayan pansiyonlar şeklinde beliren konaklama işletmeleri, turistler için sundukları farklı hizmetlerle tercih edilen mekânlardır. Safranbolu'da tatil ve konaklama, özellikle hafta sonları konaklaması ve resmi tatil günleri konaklaması şeklinde gerçekleşmektedir. Ankara ve İstanbul gibi iki Büyükşehir'e yakın olması ve bu iki şehirle de karşılıklı sürekli otobüs seferlerinin olması, kısa tatillerde ilk tercih yerlerinden birisinin Safranbolu olmasına kaynaklık etmektedir. Özellikle Doğa ve kültür turizmi önemli bir alandır. Safranbolu'nun tatil amaçlı tercih edilmesinde kuşkusuz bu doğa ile kültürel faktörün başlıca önem taşıdığına vurgu yapmak yerinde olacaktır. Kuşkusuz inanç turizmi bağlamında da Safranbolu'da yer alan birçok türbe ve dini mekânın gelen turistlerin konaklama nedenlerinde önemli bir noktada durduğu varsayılabilir. Ayrıca sahip olduğu kanyonlar ve gezi parkurları ile de profesyonel ve amatör sporcuların tercih ettiği önemli mekânsal alanlardan birisidir. Sonuç olarak gelen turistlerin farklı amaçlarla Safranbolu'da bulunduğunu iddia etmek mümkündür. Burada mekân kültürü ile özellikle dikkat çekilmesi gereken noktalardan birisi köylerdeki mekân ve yaşam kültürüdür. Bu bağlamda, Yörük Köyü ve Bulak Köyü dikkat çeken alanlardan birisidir. Yörük Köyü, turistik bir mekân olarak varlığını devam ettirmekte, ancak konakların harabeliğe dönüşmesi ve köy nüfusunun göçler sonucunda azalması, gelecek dönemde Yörük köyünün mekân kültürünün kaybolacağı öngörüsünü meşrulaştırmaktadır. Bulak Köyü ise mağarası başta olmak üzere hamam kültürünün mekânla iç içe geçen biçimleriyle varlığını devam ettirmektedir. Köyde yaşayanların büyük bir çoğunluğunun göçlerle şehir dışına yerleşmiş olduğu gerçeği, köyün Karabük genelinde en canlı ve yaşanabilir bir köy olduğu gerçekliğini değiştirmemiştir.

2.4.1.1. Safranbolu'nun Turizm Değerleri⁴

Safranbolu Evleri

Safranbolu denince akla ilk gelen Safranbolu evleridir. İlçe merkezinde 18.ve 19.y.y. ile 20. y.y. başlarında yapılmış yaklaşık 2000 geleneksel Türk evi bulunmaktadır. Bunlardan 1000 kadarı yasal koruma altındadır. Evler Safranbolu'nun iki ayrı kesiminde gruplanmıştır: Eskiden 'Şehir' diye bilinen ve kışlık olarak adlandırılan çarşı kesimi ile "Bağlar " diye bilinen ve yazlık olarak kullanılan kesimdir. Çarşı ve Bağlar semtlerinde toplu olarak korunabilmiş Safranbolu evleri, çoğunlukla tarıma elverişli olmayan vadi kenarındaki yamaçlara, çevreye ve komşulara saygılı bir biçimde birbirinin manzarasını ve güneşini kapatmayacak şekilde inşa edilmiştir. Yöre halkı kışın şehirdeki evinde yaşar, yazın havaların ısınmasıyla Bağlardaki yazlık evine göçer, ancak "Çarşı"da üretim ve ticaret hayatı devam ederdi. Günlük hayatın devam ettiği kentte ulaşımın sağlandığı ev ve sokak araları ise yine yapı ile uyumlu tarzda Arnavut kaldırımı şeklinde yapılmıştır. Mevcut taş kaplama yollar; sel sularına karşı dayanıklı ve rutubeti en aza indirebilecek nitelikte meyilli formdadır.

Geleneksel ev tarzının ön planda olduğu Safranbolu'da yapı formu evler genellikle 3 kattan oluşmuş 6-8 odalı, geniş hacimli, insan ihtiyaçlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Odaların her biri bir çekirdek aileyi barındırabilecek tüm unsurlara sahip bağımsız birim olarak tasarlanmıştır. Her odada yüklük adı verilen dolaplar, sergenler, ocak ve sedirler vardır. Ahşap yüklük dolapların içerisinde yıkanmak amacıyla da kullanılabilen gusülhaneler de mevcuttur. Safranbolu evlerine bir başka detayı katan unsur ise tavanları ahşap işlemelidir. Safranbolu evlerindeki çıkmalar, evin dış görünümünü tek düzelikten kurtarır. Odaların büyüklüğüne göre sayısı değişen dar ve uzun pencerelerde "muşabak" adı verilen ahşap kafesler bulunur. Evlerin bazılarının içlerinde, serinlik vermesi ve yangından korunması amacıyla yapılmış olan havuzlar da bulunmaktadır. Bu nitelikli evleri oluşturan malzemeler ise; Alt katlarda taş, üst katlarda kerpiç ve ahşaptır. Çatıda da alaturka kiremit

⁴ Buradaki bilgiler, Safranbolu Belediyesi'nin resmi web sayfasından alıntılanmıştır.

kullanılmıştır. Evin giriş kısmına “hayat” adı verilir. Hayat taş kaplıysa “taşlık” olarak da anılmaktadır.

Safranbolu Mutfağı

Bükme, Perohi, Bütün et yemeği, Koruklu Etli Bamya, Uzun ve Dilme Fasulye, Keşkek, Safranlı Zerde gibi Safranbolu’ ya özgü yemek türlerinin yanı sıra, Su Böreği, Makarna (Cimcük),Yayım (Erişte), Haluşka, Höşmerim, Cevizli çörek, Kiren (kızılıcak) suyu, Baklava, Kadayıf gibi geleneksel Türk mutfağının zengin yemek çeşitlerini de Safranbolu Mutfağında görmek mümkündür.

Yemeniciler Arastası

Bugün, kahvesinde oturabileceğiniz, hediyelik eşyalar ve el sanatları ürünleri alabileceğiniz Yemeniciler Arastası, Köprülü Mehmet Paşa Camisine bitişik olup, camiye gelir getirmesi amacıyla caminin vakfı tarafından 1661 yılında yaptırılmıştır. 48 ahşap dükkânın yer aldığı, yemeni adı verilen el yapımı deri ayakkabıların hayat bulduğu eski bir lonca çarşısıdır. Arasta kelimesi, çarşılarda veya alışveriş bölgelerinde aynı işi yapan esnafın bir arada bulunduğu yer anlamına gelmektedir. Bu nedenle de çarşı Yemeniciler Arastası olarak adlandırılmaktadır.

Cinci Hanı ve Hamamı

1640 yılında Sultan I. İbrahim’in tahta çıkışından sonra Anadolu Kazaskeri olan Cinci Hoca (Karabaşzade Hüseyin Efendi) tarafından 1640-1645 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Kesme ve moloz taştan inşa edilen han, 2 katlı ve 62 odalıdır. Han’ın giriş kapısı, kilit ve anahtarı; Türk demir işçiliğinin örneklerindedir. Restorasyonundan sonra, 25 odasıyla aynı amaca hizmet eden han, otel ve restaurant olarak hizmet vermektedir. Cinci Hoca tarafından 1645 tarihinde yaptırılan diğer yapı Cinci Hamamı’dır. Kazdağlıoğlu meydanında çarşı içerisinde yer alır. Kadınlar ve erkekler bölümünden oluşan hamam kubbe ile örtülmüştür. Soğukluk, sıcaklık, külhan, ocak yerleri mevcut ve halen hamam durumdadır.

Bulak (Mencilis Mağarası)

Dünya mağara literatürüne girmiş olan Bulak Mağarası Türkiye'nin 4., Karadeniz bölgesinin de 2. büyük mağarasıdır. Şehir merkezinin kuzeybatısında Karabük'e bağlı Bulak Köyü'nün Safranbolu ile sınır teşkil ettiği yerdedir. Safranbolu'nun merkezine 8 km uzaklıkta olan mağara, günümüzden 65-200 milyon yıl önce oluşmuştur. 6042 m. uzunluğunda olup ilk 400 metresi ziyarete açıktır. Bu özelliğiyle de Türkiye'nin turizme açılan en uzun mağarasıdır. Mağaranın 2 girişi bulunmaktadır. İlk giriş su çıkışının olduğu bir ağızdan yapılmaktadır. 2.aktif girişi ise, giriş ağzının arkasında yer alan tepenin solunda merdivenle çıkılan fosil bir ağızdan yapılmaktadır.

İncekaya Su Kemerli

Sadrazam İzzet Mehmet Paşa tarafından 19.y.y. sonunda yaptırılmıştır. Safranbolu'nun kuzeydoğusunda kalan su kemerli şehir merkezine 7,5 km uzaklıktadır. Su kemerine Bağlar semti, İncekaya köyü yolu üzerinden ulaşılır. Tokatlı kanyonun üzerine yapılan kemer, zeminden 60 m yükseklikte ve 116 m uzunluğundadır. Genişliği ise 110 -220 cm'dir. 6 kemerli görkemli bir yapıdır. Sonradan su kemerinin alt kısmına çeşitli etkinlikler için sahne ve oturma yerleri, kanyona inmek için de merdivenler yapılmıştır. "Paşa Suyu" olarak bilinen bu su, kemerden geçerek kapalı arklar şeklinde Beybağında bulunan Turing Havuzlu Asmazlar Konağının bahçesindeki su terazisine gelir ve buradan kentteki çeşmelere dağıtılmıştır.

2.4.2. Amasra'nın Turizm Potansiyeli⁵

Amasra, Bartın'ın kuzeyinde dik yamaçlarla Karadeniz'i birleştiren bir yarımada ve iki ada üzerine kurulmuştur. Yüzölçümü 120 kilometrekaredir. Amasra yada tarihte bilinen ilk adıyla Sesamos şehri, M.Ö XII. Yüzyıla kadar uzanan bir tarihe sahiptir. 1071 Malazgirt Savaşı sonrasında, Kutalmışoğlu Süleyman Şah önderliğinde başlayan fetihler Amasra'ya kadar uzanmış, Türk komutanlarından Emir Kara Tigin

⁵ Buradaki bilgiler, Amasra Kaymakamlığı'nın resmi web sayfasından alıntılanmıştır.

tarafından kuşatılan şehir alınamamış, ancak buradaki Bizans Garnizonu vergiye bağlanmıştır. Bizans'taki taht kavgalarında zaman zaman bir üs merkezi olan şehir, Anadolu Selçukluları devrinde Selçuklu hükümdarı Rükneddin Süleyman'la dostane ilişkiler kurarak ticaretin yeniden canlanmasını sağlamıştır.

Amasra, XIII. Yüzyılda Cenevizli tüccarlar tarafından ele geçirilir. Ekim 1460'ta Fatih Sultan Mehmet'in fethine kadar Ceneviz yönetiminde kalan şehirde canlı bir ticari hayatın yansıması olarak pek çok sanat eseri günümüze ulaşmıştır. Fetih sonrası şehirdeki iki kilise camiye çevrilir, bir kadı atanır ve Fatih'in emriyle Eflani Kalesi halkı Amasra'ya yerleştirilir. Osmanlı yönetimindeki şehir, Bolu Sancak Beyliği'ne bağlı bir merkez olarak varlığını sürdürmüştü, bu dönemde şehri ziyaret eden Batılı gezginler büyük bir hayranlıkla bahsetmişlerdir. Cumhuriyet döneminde Nafia Vekaletince yarım kalan imarına devam edilen Büyük Liman Mendireği 1929 yılında bitirildi. 1920'lerin sonları ve 1930'lu yıllarda Amasra dünyadaki ekonomik buhrana paralel olarak kömür ocaklarının üretimi kısması, çekicilik ve gemiciliğin geçersiz hale gelmesi ile yoğun olarak dışarıya göç verdi. 1930 Belediyeler Kanunu ile 1901'de ilk belediye teşkilatı kurulan Amasra'nın nüfusu ikibinden az olduğu için belediyesi kapatıldı. 1931 yılında Amasra'yı ziyaret eden Mareşal Fevzi ÇAKMAK ilk kez Amasra'nın turizm potansiyelini vurgulayan devlet adamı oldu. İsmet İnönü, 1938 yılında Cumhurbaşkanı seçildikten sonra ilk yurt gezisinde Amasra'ya uğradı.

1940'lardan itibaren Amasra'da yeni bir canlılık kendini gösterir. Özellikle yaz aylarında çoğunluğunu büyük şehirlerde yaşayan bürokrat ve Karabük Demir Çelik Fabrikasının mühendislerinin oluşturduğu ilk turist kabileleri bu canlılığın temel nedenidir. 1950'li yıllarda Amasra artık adından söz ettiren bir sayfiye yeridir. 1951 yılında Üs Komutanlığının kurulması, ardından Büyük Liman Mendireğinin 650 metreye uzatılması ile Amasra askeri ve ekonomik bir değer kazanmıştır. 19 Haziran 1987'de T.B.M.M'nin aldığı kararla Amasra İlçe oldu. 28.08.1991 tarihinde Bartın'ın il olmasından sonra Zonguldak'tan ayrılıp Bartın'a bağlanmıştır.

Amasra, Bartın'ın en popüler ilçelerinden birisidir. Küçük bir sahil kasabası olması, tarihi ve turistik yerleri ile birlikte yerli turistlerin ilgisini her dönem çekebilmiş merkezlerden birisidir. Amasra, aynı zamanda sahilleri ile birlikte yaz turizminin de

tercih edilen yerlerinden birisidir. Geçmişten bugüne Ereğli sahilinden Amasra'ya kadar uzanan çizgide maden ocaklarının yer alması, bölgenin yıllarca göç almasına neden olmuştur. Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere öncelikle yakın illerin hedef merkezlerinden birisi olan Amasra, yıllar boyunca Zonguldak, Kastamonu, Karabük illerinden en fazla göçleri almış bir merkez konumundadır. Bu coğrafyaya hâkim olan temel göç döngüsünün Karabük-Zonguldak-Bartın üçlemesinde farklı şekillerde devam ettiğini belirtmek de yerine olacaktır. Amasra günümüzde istihdam açısından pansiyonculuğun yoğun bir şekilde yapıldığı yerlerden birisidir. Dolayısıyla iş seçenekleri anlamında sakinlerine pek fazla bir şey vaat etmemektedir. Evlerini pansiyona dönüştüren kişiler de genelde emekli olmuş kişilerdir. Böylece demografik açıdan genç nüfus için herhangi bir cazibesi olmayan merkezlerden birisidir. Amasra, balıkçılık ile geçimini sağlayan aileler, büyük balık işletmelerinin açılması ile birlikte iş alanlarının daraldığını ve bu nedenle birçok kişinin göç etmek zorunda kaldığını aktarmışlardır. Amasra ilçesinde, Bartın merkeze doğru bir göçün varlığı dikkat çekmiştir. Özellikle maden ocaklarına çalışmak için giden Amasralılar, uzun süreli tatiller dışında ilçe merkezinde pek fazla zaman geçirmediği anlaşılmıştır. Ayrıca büyükşehirlere doğru da yoğun bir göç trafiğinin gerçekleştiği belirlenmiştir. Göçün yarattığı önemli etkilerden birisi olarak tespit edilen nokta, yerli halkın fazla olmamasından dolayı yerel kültürün yok olma seviyesine gelmiş olmasıdır. Bu, Amasra için göçün en önemli sonuçlarından birisi olarak değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmeler sırasında düşük sayıda da olsa maden ocaklarında emekli olan işçilerin, tersine göçlerle kendi memleketleri olan ilçeye geri döndüklerinin tespit edilmesi olmuştur.

2.4.2.1. Amasra'nın Turizm Değerleri

Amasra'nın turistik bir yer olma niteliği, 19 yy. ortalarına kadar götürülmektedir. Denize girmek maksadıyla olmasa bile, serin ve sakin bir kıyı kasabasında yaz mevsimi boyunca dinlenmek için, Bartın ve Safranbolu'dan aileler Amasra'ya gelmekteydiler. Bu amaca yönelik olarak, 1929'da Bartın Belediyesi, Askersuyu piknik sahasını düzenlemiştir, ülkemizde turizm olgusunun önem kazanmaya başladığı dönem olan 1950'li yıllarda, Ankara'dan çok fazla zaman harcamadan deniz kıyısına inebilme imkanı yalnızca Batı Karadeniz'e tanıyordu ve ilk akla gelen yer

Amasra idi. 1955 yılında Bassın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'nün İngilizce bastırıldığı Amasra'nın dış turizme yönelik tanıtım broşürü, ülkemizde bu anlamdaki ilk yayımlardanıdır. Her yaz giderek artan ve iki binin altına düşmeyen günlük turist sayısı 1970'li yıllara kadar sürmüş, bu dönemdeki plansız gelişme (ATi), geçici bir süre turizmi duraksatmıştır (Sakaoğlu, 1987'den Akt.Özdemir, 2006: 39). Amasra'da turizm faaliyetlerinin gelişmesinde, 1969'da Karabük D.Ç. fabrikaları kampının kurulması etkili olmuştur. Aynı anda 205 kişinin konaklayabildiği tesis, mayıs-eylül aylarını kapsayan dönem içinde, 15'er günlük devreler şeklinde hizmet vermekteydi. Sezonda (14 hafta) 1500'e yakın kişinin konaklayabildiği tesis, 1991-1992'deki özelleştirme kapsamında kapanmıştır. Bugün tesisin bulunduğu yer otel (Amastris Otel) olarak işletilmektedir (Özdemir, 2006: 39).

Sarı'nın (2001: 91) çalışmasında Amasra'ya gelen yerli ve yabancı turistlerin burayı tercih etme sebeplerinde en önemli belirleyicinin doğal güzellikler olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Amasra'nın tercih edilme sebeplerinden bir diğeri kıyı turizminin popüler alanlarından birisi olmasıdır. Özellikle Amasra'daki plajlar uzun olmamakla birlikte küçük koyların varlığı, kısa mesafelerde denizden faydalanmayı mümkün kılmaktadır. Özdemir'in (2006: 40) hazırladığı çalışmada Amasra'nın uluslararası katılımcı Karadeniz Yat Rallisi duraklarından birisi olduğu da belirtilmektedir. İlki 1997 yılında gerçekleşen KAYRA, her yıl temmuz ve ağustos ayları arasında, Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Ukranya, Rusya, Gürcistan ve tekrar Türkiye'yi kapsayan rotasıyla 72 gün sürmektedir. Özdemir (2006: 41) aynı çalışmasında Amasra'nın ekoturizm açısından da oldukça önemli bir yer olduğu anlaşılmaktadır. Amasra'ya 3 km uzaklıktaki Değirmenağzı şelalesi ve Çakrazköyü yakınlarındaki Gürcüoluk mağarası, ziyaretçilerin ilgisini çekebilecek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Tursab'ın yapmış olduğu bir araştırmaya göre de 2002 yılında %62 civarında olan deniz turları 2004'te %39'a gerilirken, kültür turları aynı dönemde %12'den %23'e çıkmıştır (www.tursab.org). Amasra ve yakın çevresindeki başlıca maddi kültür kalıntıları şunlardır: Amasra Kalesi, Kuş Kayası, Yol Anıtı, Bedesten, Kemere Köprüsü, Fatih Camii, Antik Tiyatro, Direklikaya kalıntıları, Hisarpeçe su galerisi, Kaymakam Evi, Edhem Ağa Konağı ve Kültür Evidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ARAŞTIRMA BULGULARININ YORUMLANMASI

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada tarama modeli (survey) kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2013:77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma örneklemini Safranbolu ve Amasra’da bulunan esnaf oluşturmaktadır. Çalışmaya katılanlara demografik bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
20 den küçük	4	2,0	20 den küçük	4	2,0
20 29 arası	54	27,0	20 29 arası	53	26,5
30 39 arası	37	18,5	30 39 arası	41	20,5
40 49 arası	46	23,0	40 49 arası	50	25,0
50 59 arası	43	21,5	50 59 arası	37	18,5
59 dan büyük	13	6,5	59 dan büyük	13	6,5
Cevapsız	3	1,5	Cevapsız	2	1,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Yukarıdaki tabloya bakıldığında katılımcıların yaş dağılımlarında “20-29 yaş” aralığının Amasra’da %27, Safranbolu’da ise %26,5 değerinde olduğu görülmektedir. Her iki şehirde de katılımcıların yaş aralıklarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Safranbolu’da “40-49” yaş aralığı %25, Amasra’da ise %23’dir. Amasra’da “50-59” yaş aralığı %21,5 değerinde, Safranbolu’da ise %18,5 olduğu görülmektedir. Sonuçlara bir bütün olarak bakıldığında ortalama değerlerin birbirine yakın olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamdan hareket edildiğinde çalışmaya

katılan deneklerin genç ve orta kuşakta yoğunlaşmasının söz konusu olduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Erkek	126	46,0	Erkek	126	63,0
Kadın	74	54	Kadın	74	37
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 4’de görüleceği gibi Amasra’daki katılımcıların %46’sı erkek iken, bu rakam Safranbolu’da %63’dür. Amasra’daki katılımcıların %53,5’i kadın iken, bu rakam Safranbolu’ da %36,5’dir.

Tablo 5: Katılımcıların Medeni Duruma Göre Dağılımı

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Evli	125	62,5	Evli	128	64,0
Bekâr	48	24	Bekâr	48	24
Boşanmış	27	13,5	Boşanmış	24	12,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 5’de görüleceği gibi katılımcıların medeni durumuna bakıldığında evlilerin oranı Amasra’da %62 iken Safranbolu’da %64’tür. Bekârların oranı ise %24 ile her iki şehirde de aynıdır. Boşanmışların oranı ise Amasra’da %13,5 iken Safranbolu’da %12,0’dir. Cevapsızlar iki şehirde de aynıdır. Katılımcıların medeni durumlarının birbirine yakın olduğunu görülmektedir.

Tablo 6: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Okur-yazar	8	4,0	Okur-yazar	3	1,5
İlkokul	42	21,0	İlkokul	36	18,0
Ortaokul	30	15,0	Ortaokul	28	14,0
Lise	34	17,0	Lise	33	16,5
Üniversite	56	28,0	Üniversite	62	31,0
Lisansüstü	30	15,0	Lisansüstü	38	18,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 6’da görüleceği gibi eğitim durumuna bakıldığında Amasra’daki katılımcıların %28,0’ı üniversite mezunuyken bu rakam Safranbolu’da %31,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %21,0’ı ilköğretim mezunu olduklarını belirtirken, bu rakam Safranbolu’da %18,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %17,0’ı lise mezunu olduklarını belirtirken, bu rakam Safranbolu’da %16,5’dir. Katılımcıların %15,0’ı lisansüstü eğitimini tamamladıklarını belirtirken bu rakam Safranbolu’da %18,5’dir.

Tablo 7: Katılımcıların Meslek Durumuna Göre Dağılımı

Amasra/Meslek Durumu			Safranbolu/Meslek Durumu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
İşçi	6	3,0	İşçi	31	15,5
Tüccar	48	24,0	Tüccar	5	2,5
Memur	48	24,0	Memur	11	5,5
Esnaf-sanatkâr	35	17,5	Esnaf- sanatkâr	85	42,5
Doktor	53	26,5	Doktor	19	9,5
Çiftçi-hayvancı	38	19,0	Çiftçi-hayvancı	9	4,5
Öğrenci	13	6,5	Öğrenci	18	9,0
Cevapsız	4	2,0	Cevapsız	2	1,0
Emekli	1	0,5	Emekli	4	2,0
Diğer	2	1,0	Diğer	16	8,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 7’de görüleceği gibi katılımcıların mesleki durumlarına bakıldığında Amasra’dakilerin %26,5’nin esnaf-sanatkar sınıfını işaretledikleri görülürken, bu oran Safranbolu’da ise %42,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %24,0’ı kendilerini tüccar olarak tanımlarken, Safranbolu katılımcıların %2,5’i kendilerini tüccar olarak tanımlamıştır. Amasra’daki katılımcıların %19,9’ı doktor seçeneğini işaretlerken, Safranbolu’daki katılımcıların sadece %9,5’i doktor seçeneğini işaretlemiştir.

Amasra'daki katılımcıların %17,5'i memur olarak kendilerini tanımlarken Safranbolu'daki katılımcıların yalnızca %5,5'i kendilerini memur olarak tanımlamışlardır. Amasra'daki katılımcıların %6,5'i kendilerini çiftçi-hayvancı olarak tarif ederken, Safranbolu'daki katılımcıların ise %4,5'i kendilerini çiftçi-hayvancı olarak tarif etmiştir. Amasra'daki katılımcıların %3,0'ı kendilerini işçi olarak tanımlarken, Safranbolu'daki katılımcıların %15,5'i kendilerini işçi olarak tanımlamıştır. Amasra'daki katılımcıların %2,0'ı kendilerini öğrenci olarak tanımlarken, Safranbolu'dakilerin ise %9,0'ı kendileri öğrenci olarak tanımlamıştır. Amasra'daki katılımcıların %1,0'ı kendilerini diğer meslek gruplarında görürken, bu oran, Safranbolu'da %8,0'dır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmaya temel teşkil edecek olan veriler anket yardımıyla toplanmıştır. Anketler araştırmacı ve bir grup öğrenci tarafından yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Anketler 100 konak işletmecisiyle görüşülüp uygulanarak toplam 400 kişi tarafından cevaplandırılmıştır. Elde edilen anket formları değerlendirilerek verilen cevaplar SPSS istatistik programında sayısal ve yüzde verilerle tablolar yardımıyla yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.4. Araştırma Bulgularının Yorumlanması

Çalışmanın ana bağlamı turizmin sosyo-ekonomik etkilerinin toplum üzerinde yarattığı etkilere dair kurgulanmıştır. Anketteki sorular iki alt başlıkta değerlendirmeye alınmıştır. İlk başlık “turizm ve sosyo-ekonomik hayat arasındaki ilişki” şeklinde ele alınmıştır. İkinci başlık ise “turizmin çevresel etkilerine dair” biçiminde düzenlenmiştir. Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların ankette yer alan her bir soruya verdikleri cevaplar verilmiştir.

3.4.1. Turizm ve Sosyo-ekonomik Hayat Arasındaki İlişkisel Durum

Tablo 8: “Turizmin Önemi Gelir Kaynağı Olduğunu Düşünme” önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzelik Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen Katılıyorum	138	69,0	Tamamen katılıyorum	161	80,5
Katılıyorum	41	20,5	Katılıyorum	31	15,5
Kısmen katılıyorum	9	4,5	Kısmen katılıyorum	4	2,0
Katılmıyorum	6	3,0	Katılmıyorum	1	0,5
Tamamen katılmıyorum	4	2,0	Tamamen katılmıyorum	2	1,0
Cevapsız	2	1,0	Cevapsız	1	,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 8’da tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizmin önemli bir gelir kaynağı olduğunu düşünme*” Amasra’daki katılımcıların %69,0’ı turizmin önemli gelir kaynağı olduğuna tamamen katılırken, Safranbolu’da bu oran %80,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %20,5’i katılıyorum şeklinde cevap verirken, Safranbolu’daki katılımcıların oranı %15,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %4,5’i kısmen katılırken, Safranbolu’da bu oran %2,0’dir. Görüldüğü gibi her iki bölgede de turizmin önemli gelir kaynağı olduğu düşünülmektedir. Safranbolu’daki katılımcıların Turizmin önemli gelir kaynağı olduğunu Amasra’daki katılımcılardan daha fazla önemsemelerinin nedeni Safranbolu’daki turizm potansiyelinin ekonomi temelli olması ile açıklanabilir.

Tablo 9 : “Turizmin İstihdam Olanasını Yaratma Durumu” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	100	50,0	Tamamen katılıyorum	139	69,5
Katılıyorum	53	26,5	Katılıyorum	37	18,5
Kısmen katılıyorum	25	12,5	Kısmen katılıyorum	12	6,0
Katılmıyorum	11	5,5	Katılmıyorum	5	2,5
Tamamen katılmıyorum	8	4,0	Tamamen katılmıyorum	3	1,5
Cevapsız	3	1,5	Cevapsız	4	2,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 9’da tez çalışmasında Katılımcılara uygulanan “*turizm istihdam olanağı yaratır*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %50,0’si tamamen katılırken, bu rakam Safranbolu’da %69,5’ dir.. Amasra’daki katılımcıların %26,5’i katılıyorum şikkını işaretlerken, bu oran Safranbolu’da %18,5’dir. Turizm, Sürekli olarak kalmak ve para kazanmaktan farklı bir amaç ile yabancı bir ülkeye giden ve geçici bir süre kalacağı bu yerde başka memlekette başka memlekette parayı kazanan kimsedir (Evliyaoğlu, 1989: 49) Bireyler turizm sayesinde istihdam olanağı yaratabilir. Katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında bu önermeyi doğrular niteliktedir.

Tablo 10 : “Turizm Halkın Gelir Düzeyini Artırır” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	127	63,5	Tamamen katılıyorum	140	70,0
Katılıyorum	44	22,0	Katılıyorum	28	14,0
Kısmen katılıyorum	19	9,5	Kısmen katılıyorum	23	11,5
Katılmıyorum	3	1,5	Katılmıyorum	4	2,0
Tamamen katılmıyorum	6	3,0	Tamamen katılmıyorum	3	1,5
Cevapsız	1	0,5	Cevapsız	2	1,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 10’da tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*Turizm halkın gelir düzeyini artırır*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %63,5’i tamamen katılmıyorum şeklinde görüşlerini

belirtirken, Safranbolu’ da bu rakam %70’dir. Amasra’daki katılımcıların %22,0’ı katılırken, bu rakam Safranbolu’da %14,0’dır. Turizm ile birlikte yerli girişimci sayısında artışlar meydana gelmekte ve bununla birlikte halkın gelir düzeyi artmaktadır. Her iki bölgedeki katılımcıların da büyük bir bölümü bu önermeyi doğrulamışlardır.

Tablo 11 : “Turizmin yöreye yol demiryolu havayolu gibi alt yapı yatırımları yapmasını sağlar” önermesi ile ilgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	91	45,5	Tamamen katılıyorum	94	47,0
Katılıyorum	45	22,5	Katılıyorum	42	21,0
Kısmen katılıyorum	25	12,5	Kısmen katılıyorum	26	13,0
Katılmıyorum	20	10,0	Katılmıyorum	17	8,5
Tamamen katılmıyorum	19	9,5	Tamamen katılmıyorum	21	10,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 11’de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm devletin yöreye yol demiryolu havayolu gibi alt yapı yatırımları yapmasını sağlar*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %45,5’i tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %47,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %22,5’i katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %21,0’dır. Katılımcıların büyük bir bölümü turizmin ulaşım olumlu etkisinin olduğunu düşünmektedir.

Tablo 12 : “Turizm Yörenin Ekonomisin İyileşmesine Neden Olur” Önermesi ile ilgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	134	67,0	Tamamen katılıyorum	140	70,0
Katılıyorum	36	18,0	Katılıyorum	34	17,0
Kısmen katılıyorum	20	10,0	Kısmen katılıyorum	18	9,0
Katılmıyorum	4	2,0	Katılmıyorum	3	1,5
Tamamen katılmıyorum	1	0,5	Tamamen katılmıyorum	1	0,5
Cevapsız	5	2,5	Cevapsız	4	2,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 12’ de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm yörenin ekonomisinin iyileşmesine neden olur*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %67,0’ı tamamen katılırken, bu rakam Safranbolu’da %70,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %18,0’ı katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %17,0’dır. Görüldüğü gibi her iki bölgede de katılımcıların büyük bölümü turizmin yörede ekonominin iyileşmesine neden olduğu önermesine katılmışlardır.

Tablo 13 : “Turizm Yörede Fiyat Yükselmesine Neden Olur” Önermesi ile ilgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	94	47,0	Tamamen katılıyorum	101	50,5
Katılıyorum	36	18,0	Katılıyorum	33	16,5
Kısmen katılıyorum	31	15,5	Kısmen katılıyorum	29	14,5
Katılmıyorum	26	13,0	Katılmıyorum	23	11,5
Tamamen katılmıyorum	12	6,0	Tamamen katılmıyorum	13	6,5
Cevapsız	1	0,5	Cevapsız	1	0,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 13’de Tez çalışmasında Katılımcılara uygulanan anketin “*turizm yörede fiyat yükselmesine neden olur*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya

katılan Amasra'daki katılımcıların %47,0'ı tamamen katılırken, Safranbolu'da bu rakam %50,5'dir. Amasra'daki katılımcıların %18,0'ı katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu'da %16,5'dir. Katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında; turizmin yörede fiyat yükseltmesine neden olur önermesine katıldıkları görülür. Turizm ile birlikte otel, pansiyon, restoran gibi mekânlarda fiyat artışları meydana gelmektedir. Katılımcılar da düşüncelerini bu şekilde ifade etmişlerdir.

Tablo 14 : “Turizmin Yerel Halkın Alım Gücünü Arttır” Önermesi ile ilgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	101	50,5	Tamamen Katılıyorum	106	53,0
Katılıyorum	39	19,5	Katılıyorum	36	18,0
Kısmen katılıyorum	30	15,0	Kısmen katılıyorum	29	14,5
Katılmıyorum	13	6,5	Katılmıyorum	11	5,5
Tamamen katılmıyorum	11	5,5	Tamamen katılmıyorum	14	7,0
Cevapsız	6	3,0	Cevapsız	4	2,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 14' de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*Turizm yerel halkın alım Gücü Arttırır*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra'daki katılımcıların %50,5'i tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu'da %53,0'dır. Amasra'daki katılımcıların %19,5'i katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu'da %18,0'dır. Amasra'daki katılımcıların %15,0'ı kısmen katılırken, bu oran Safranbolu' da %14,5'dir. Görüldüğü gibi Her iki bölgedeki katılımcılar turizmin yerel halkın alım gücünü arttırdığını düşünmektedir. Çünkü turizm ile birlikte bölgeye yeni bireyler gelmekte ve bununla birlikte bölgede ekonomik anlamda bir pahalılık meydana gelmektedir.

Tablo 15 : “Turizmin Hayat Pahalılığına Neden Olur” Önermesi ile ilgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	70	35,0	Tamamen katılıyorum	77	38,5
Katılıyorum	28	14,0	Katılıyorum	27	13,5
Kısmen katılıyorum	40	20,0	Kısmen katılıyorum	36	18,0
Katılmıyorum	29	14,5	Katılmıyorum	26	13,0
Tamamen katılmıyorum	28	14,0	Tamamen katılmıyorum	29	14,5
Cevapsız	5	2,5	Cevapsız	5	2,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 15’ de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm hayat pahalılığına neden olur*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların % 35,0’ı tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %38,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %14,0’ı katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %13,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %20,0’ı kısmen katılırken, bu rakam Safranbolu’da %18,0’dır. Görüldüğü gibi her iki bölgedeki katılımcılarda turizmin hayat pahalılığına neden olduğunu düşünmektedir.

Tablo 16 : “Turizmin Ekonomik Faydalarından Yalnızca Küçük Bir Grup Yararlanmaktadır” Önermesi ile İlgili Verilerin Yüzdelerle Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	54	27,0	Tamamen katılıyorum	56	28,0
Katılıyorum	34	17,0	Katılıyorum	32	16,0
Kısmen katılıyorum	37	18,5	Kısmen katılıyorum	38	19,0
Katılmıyorum	36	18,0	Katılmıyorum	31	15,5
Tamamen katılmıyorum	34	17,0	Tamamen katılmıyorum	39	19,5
Cevapsız	5	2,5	Cevapsız	4	2,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 16’da tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizmin ekonomik faydalarından yalnızca küçük bir grup yararlanmaktadır*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %27,0’ı tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %28,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %17,0’ı katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %16,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %18,5’i, kısmen katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %19,0’dır. Katılımcıların verdiği cevaplara bakıldığında; Turizmin ekonomi faydalarından yalnızca küçük bir grup yararlanmaktadır. Önermesini veriler doğrular niteliktedir.

Tablo 17 : “Yerel Halk Yüksek Fiyatlar Nedeniyle Turistik Restoran ve Eğlence Alanlarından Yararlanamama” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	63	31,5	Tamamen katılıyorum	64	32,0
Katılıyorum	38	19,0	Katılıyorum	33	16,5
Kısmen katılıyorum	45	22,5	Kısmen katılıyorum	46	23,0
Katılmıyorum	28	14,0	Katılmıyorum	24	12,0
Tamamen katılmıyorum	24	12,0	Tamamen katılmıyorum	31	15,5
Cevapsız	2	1,0	Cevapsız	2	1,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 17’ tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*yerel halk yüksek fiyatlar nedeniyle turistik restoran ve eğlence alanlarından yararlanamamaktadır*” şeklinde ifade edilmiş maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %31,5’i tamamen katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %32,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %22,5’i kısmen katılırken, bu rakam Safranbolu’da %23,0’dır.

3.4.1. Turizm ve Çevre Arasındaki İlişkisel Durum

Turizmin sosyolo-ekonomik etkileri aynı zamanda yöre halkı ile karşılaşmalardan önemli aşamalardan birisidir. Sosyo-ekonomik etkileşimler aynı zamanda toplumsal ve kültürel değişmelerin de önünü açmaktadır. Dolayısıyla turizmin salt bir ekonomik sektör olarak anlaşılmadığı görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında turizmin çevreye etkileri değerlendirilmiş ve yöre halkı üzerindeki diğer etkilerini sıralamıştır.

Tablo 18 : “Turizm Halkın Çevreyi Daha da Temiz Tutmasına Neden Olur” Önermesiyle İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	85	42,5	Tamamen katılıyorum	91	45,5
Katılıyorum	41	20,5	Katılıyorum	41	20,5
Kısmen katılıyorum	45	22,5	Kısmen katılıyorum	40	20,0
Katılmıyorum	15	7,5	Katılmıyorum	12	6,0
Tamamen katılmıyorum	11	5,5	Tamamen katılmıyorum	13	6,5
Cevapsız	3	1,5	Cevapsız	3	1,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 18’de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “turizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasına neden olur” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %42,5’i tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %45,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %20,5’i katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da da aynıdır. Bir bölgenin daha cazip hale gelmesinde o bölgedeki çevre şartları turizm için önemli bir adımdır. Katılımcıların Turizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasına neden olur önermesine verdikleri cevaplar bu önermeyi doğrular niteliktedir.

Tablo 19 : “Turizm Tarihi Kültürel Dokunun Korunmasına Yardımcı Olur” Önermesi ile ilgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları”

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	124	62,0	Tamamen katılıyorum	129	64,5
Katılıyorum	52	26,0	Katılıyorum	48	24,0
Kısmen katılıyorum	11	5,5	Kısmen katılıyorum	10	5,0
Kılmıyorum	8	4,0	Katılmıyorum	7	3,5
Tamamen katılmıyorum	4	2,0	Tamamen katılmıyorum	5	2,5
Cevapsız	1	0,5	Cevapsız	1	0,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 19’da tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm tarihi kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %62,0’ı tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %64,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %26,0’ı katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %24,0’dır. Katılımcıların birçoğu Turizmin tarihi kültürel dokunun korunmasına yardımcı olduğu önermesini olumlu yönde doğrulamıştır. Safranbolu ve Amasra tarihi ve kültürel alt yapı bakımından üstün iki bölgedir.

Tablo 20 : “Turizm Çevrenin Güzelleşmesini Sağlar” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Sayı
Tamamen katılıyorum	116	58,0	Tamamen katılıyorum	122	61,0
Katılıyorum	46	23,0	Katılıyorum	45	22,5
Kısmen katılıyorum	22	11,0	Kısmen katılıyorum	18	9,0
Katılmıyorum	10	5,0	Katılmıyorum	9	4,5
Tamamen katılmıyorum	6	3,0	Tamamen katılmıyorum	6	3,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 20’de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm çevrenin güzelleşmesini sağlar*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %58,0’ı tamamen katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %61,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %23’0’ı katılıyorum şikkını işaretlerken bu rakam Safranbolu’da %22,5’dir. Turizm çevrenin daha güzelleşmesini sağladığı gibi, turizm ile birlikte çevreye yeni verilen değer daha da artar. Anket sonuçları da bu önermeyi doğrular niteliktedir.

Tablo 21 : “Turizm Doğanın Korunmasına Destek Olur” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzelik Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	92	46,0	Tamamen katılıyorum	97	48,5
Katılıyorum	53	26,5	Katılıyorum	52	26,0
Kısmen katılıyorum	29	14,5	Kısmen katılıyorum	27	13,5
Katılmıyorum	12	6,0	Katılmıyorum	11	5,5
Tamamen katılmıyorum	14	7,0	Tamamen katılmıyorum	13	6,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 21’de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm doğanın korunmasına destek olur*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %46,0’ı tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %48,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %26,5’i katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %26,0’dır.

Tablo 22 : “Turizm Çevre Kirliliği Yaratır ” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzelik Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	160	80,0	Tamamen katılmıyorum	51	25,5
Katılıyorum	32	16,0	Katılıyorum	19	9,5
Kısmen katılıyorum	5	2,5	Kısmen katılıyorum	29	14,5
Katılmıyorum	1	0,5	Katılmıyorum	37	18,5
Tamamen katılmıyorum	1	0,5	Tamamen katılmıyorum	60	30,0
Cevapsız	1	0,5	Cevapsız	4	2,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 22’ de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm çevre kirliliği yaratmaktadır*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %80,0’ı tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu

rakam Safranbolu’da %25,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %16,0’ı katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %9,5’dir. Amasra’daki katılımcıların % 2,5’i kısmen katılırken, bu rakam Safranbolu’da %14,5’dir. Amasra’daki katılımcıların Turizmin çevrenin dokusuna zarar verir ifadesinin Safranbolu’daki katılımcılardan daha yüksek olmasının nedeni, Amasra’daki katılımcıların büyük bir bölümü özellikle çevre illerden gelen yerli turistlerin çevreye tahribat verdiklerini belirtmişlerdir. Alkol şişelerinin çöpe atılması gerekirken sokaklara atılması, çevreye zarar verecek şekilde yüksek seste müzik dinlenilmesi, gibi şikâyet problemlerini dile getirmişlerdir.

Tablo 23 : “Turizmin Trafik Sıkışıklığına Neden Olur” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzelik Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	135	67,5	Tamamen Katılıyorum	84	42,0
Katılıyorum	41	20,5	Katılıyorum	34	17,0
Kısmen katılıyorum	12	6,0	Kısmen katılıyorum	35	17,5
Katılmıyorum	6	3,0	Katılmıyorum	16	8,0
Tamamen katılmıyorum	2	1,0	Tamamen katılmıyorum	29	14,5
Cevapsız	4	2,0	Cevapsız	2	1,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 23’ de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm trafik sıkışıklığına neden olur*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %67,5’i tamamen katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %42,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %20,5’i katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %17,0’dır. Katılımcılar her iki şehirde de özellikle yaz mevsiminde trafik probleminin olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle Amasra’da ki katılımcılar turistlerin yoğun olduğu dönemlerde trafik sıkışıklığından dolayı araçların şehir merkezine ulaşamadığını, şehrin girişine araçlarını park ettiklerini dile getirmişlerdir. Katılımcılar Safranbolu’da da aynı şekilde turistlerin yoğun olduğu dönemlerde Eski Çarşı mevkiinde trafik sıkışıklığı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 24 : “Turizmin Çevrenin Dokusuna Zarar Verir” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	138	69,0	Tamamen katılıyorum	33	16,5
Katılıyorum	30	15,0	Katılıyorum	17	8,5
Kısmen katılıyorum	23	11,5	Kısmen katılıyorum	23	11,5
Katılmıyorum	4	2,0	Katılmıyorum	44	22,0
Tamamen katılmıyorum	3	1,5	Tamamen katılmıyorum	77	38,5
Cevapsız	2	1,0	Cevapsız	6	3,0
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 24’ de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm çevrenin (çevresel) dokusuna zarar vermektedir*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %69,0’ı tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %16,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %15,0’ı katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %8,5’dir.

Tablo 25 : “Turizm Halkın Yaşam Kalitesini Yükseltir” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	109	54,5	Tamamen katılıyorum	93	46,5
Katılıyorum	46	23,0	Katılıyorum	38	19,0
Kısmen katılıyorum	18	9,0	Kısmen katılıyorum	41	20,5
Katılmıyorum	11	5,5	Katılmıyorum	15	7,5
Tamamen katılmıyorum	5	2,5	Tamamen katılmıyorum	12	6,0
Cevapsız	11	5,5	Cevapsız	1	0,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 25’ de tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm halkın yaşam kalitesini yükseltir*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde Amasra’daki katılımcıların %54,5’i tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam

Safranbolu’da %46,5’dir. Amasra’daki katılımcıların %23,0’ı katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %19,9’dır. Katılımcıların birçoğu her iki şehirde de turizmin yaşam kalitesini arttırdığı düşünülmektedir.

Tablo 26 : “Turizm Farklı Kültürlerin Tanınmasına Köprü Görevi Görür” Önermesi ile İlgili Verilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Amasra			Safranbolu		
Seçenekler	Sayı	Yüzde	Seçenekler	Sayı	Yüzde
Tamamen katılıyorum	91	45,5	Tamamen katılıyorum	148	74,0
Katılıyorum	45	22,5	Katılıyorum	26	13,0
Kısmen katılıyorum	25	12,5	Kısmen katılıyorum	15	7,5
Katılmıyorum	20	10,0	Katılmıyorum	1	0,5
Tamamen katılmıyorum	19	9,5	Tamamen katılmıyorum	7	3,5
Cevapsız	0	0,0	Cevapsız	3	1,5
Toplam	200	100,0	Toplam	200	100,0

Tablo 26’da tez çalışmasında katılımcılara uygulanan anketin “*turizm farklı kültürlerin tanınmasında köprü görevi görür*” şeklinde ifade edilmiş olan maddesinde araştırmaya katılan Amasra’daki katılımcıların %45,5’i tamamen katılıyorum şikkını işaretlerken, bu rakam Safranbolu’da %74,0’dır. Amasra’daki katılımcıların %22,5’, katılıyorum derken, bu rakam Safranbolu’da %13,0’dır. Safranbolu’daki katılımcıların turizm, farklı kültürler arasında köprü görevi görür cümlesine Amasra’daki katılımcılardan daha fazla katılmalarının nedeni Safranbolu’nun tarihi dokuyu daha fazla barındırması ve yabancı turist sayısının Amasra’dan daha fazla olması ile ilgidir. Amasra’nın aynı zamanda deniz, kum, güneş üçgenine dayalı turizmi içinde barındırdığını belirtmek gerekir. Böylece bazı turistler için Amasra yalnızca dinlenilmesi gereken yer olarak algılanmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sosyolojik açıdan turizme bakıldığında, turizmin sadece ekonomik bir olay olarak görmeyip, sosyal kültürel coğrafi siyasal yönleri de olan, toplumu ve sosyal yapıyı etkisi altına alan yerel ve küresel yönleri olan toplumsal bir hareket olduğu görülmektedir. Bu bağlamdan hareketle düşünüldüğünde turizmi sadece ekonomik değeri ile değerlendirmek, diğer etkilerini görmezlikten gelmek anlamına gelmektedir. Türkiye’de turizmin toplumsal yapı üzerindeki etkileri üzerine kapsamlı araştırmalar çok değildir. Özellikle turizme ekonomik getirileri yönünden yaklaşılması ve turizmin konunun sektör odaklı düşünülmesi, turizmin toplumsal yapı üzerinde ne gibi sorunlara yol açtığına tam olarak bilinmemesine yol açmıştır. Dolayısıyla konunun sosyolojik çözümlemesi üzerine yapılacak çalışmalar, sorunları ortaya koyacak olması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca turizmin gittikçe önem kazanmaya başladığı, küreselleşme etkisiyle sınırların değiştiği bugünlerde, “durum saptaması” olarak nitelendirilebilecek sosyolojik araştırmalar, turizmin sosyal değişmeye olan etkisini de ortaya koyması açısından gerekli çalışmalardır. Küreselleşmenin gittikçe baskıladığı ve kimlik olgusunun yoğun bir şekilde tartışıldığı günümüzde, turizmin küreselleşmeyle paralel giden, turistin ise kimlik olgusuyla tartışılan yönü, bu araştırmaların önemini ayrıca artırmaktadır. Turizm ekonomik anlamda önemli bir endüstri kaynağıdır. Turizm, Ülkelerin ekonomik kaynaklarına canlılık veren önemli bir sektör olmasının yanı sıra bireyler arasında kültür alışverişi sağlar.

Bu bağlamda hazırlanmış olan bu tez çalışmasında temel kaygı, sosyolojik bağlamdan hareketle giderek tartışma konusu olan turizmin kültürel etkilerini Amasra ve Safranbolu örneğinde çözümlemek olmuştur. Çalışmada anket tekniği kullanılmış ve adı geçen iki merkezde 400 anket uygulanmıştır. Tez, Giriş ve Sonuç Bölümü hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci Bölümde Turizm, Turizmin tanımı kavramları üzerinde durulmuş, ikinci bölümde Turizmin toplum, aile, birey üzerindeki etkilerine değinilmiş ve üçüncü bölümde konuyla ilgili yapılacak olan araştırmanın bulgularına yer verilmiştir. Araştırmanın Sonuçlarına ilişkin olarak ortaya çıkan bu bulguları şu şekilde özetlemek mümkündür.

* Amasra'daki katılımcıların %46'sı erkek iken, bu rakam Safranbolu'da %63'dür. Amasra'daki katılımcıların %53,5'i kadın iken, bu rakam Safranbolu'da %36,5'dir.

*20-29 yaş" aralığının Amasra'da %27, Safranbolu'da ise %26,5 değerinde olduğu görülmektedir. Her iki şehirde de katılımcıların yaş aralıklarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

*Amasra'daki katılımcıların %27,5' i Üniversite mezunu iken Safranbolu'da bu rakam %30,5' dir.

* Tez çalışmasında katılımcıların yaş aralığı 40-49 yaş aralığı yüksektir. Katılımcıların mesleklerine bakıldığında Esnaf-sanatkarın her iki merkezde de yüksek olduğu görülmüştür.

* Hem Amasra'da hem de Safranbolu'da katılımcılar turizmin önemli bir gelir kaynağı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Genel olarak düşünüldüğünde turizmin sosyo-ekonomik etkisine uygun bir sonuç olarak karşımıza çıkmıştır.

* Ekonomik hayatla ilişkili bir diğer durum, turizmin istihdam olanağını artırdığı önermesine katılım olmuştur.

* Her iki merkezin de önemli bir gelir kaynağının turizm olduğu görülmüştür. Amasra'da deniz turizmi, Safranbolu'da ise yurtdışından gelenlerin de dahil olduğu yerel-küresel karşımı bir turist profili karşımıza çıkmıştır.

* Karşılıklı etkileşim konusunda en belirgin bulgular, yerli halkın tutumlarının değişimleri üzerine olduğu tespit edilmiştir. Örneğin çevre temizliği algısının turistlerle birlikte gündemlerine girdiğini söyledikleri görülmüştür.

* Safranbolu Unesco'nun dünya miras kenti listesine aldığı yerlerden birisidir. Bu nedenle dünya çapında tanınan bir yerdir. Dolayısıyla tarihsel ve kültürel mirasın korunması belirgindir. Amasra'da ise bu korumanın çok net olmadığı görülmüştür.

* Turist ile yerel halk arasındaki önemli karşılaşma alanlarından birisi yaşam kalitesinin yükselmesidir. Burada katılımcılar, her iki merkez için de turizmin bir gelir yaratma durumu olmakla birlikte yaşam kalitelerini yükselttiğini ileri sürdükleri görülmüştür.

* Turizmin farklı kültürlerin tanınmasında köprü görme durumu olduğunun da genel bir kabul görüldüğü belirlenmiştir. Bu, aynı zamanda turizmin bir kültürel etkileşim biçimi olduğunu ortaya koyan önemli bir sonuçtur.

Turizmin bir bölgede gelişmesi için o bölgenin doğal zenginlikleri tespit edilerek o bölgeye turistlik bir imaj katılmalıdır. Örneğin: Safranbolu'daki tarihi konaklar tarihi evler, tarihi çeşmeler vb. Amasra'nın tarihi müzesi tarihi kalesi, deniz turizmi ön planda tutularak buna yönelik turizm türleri geliştirilmelidir. Yerel yönetimler tarafından gerekli ilgi ve destek gösterilmeli turizm faaliyetleri yeterli düzeye getirilmelidir. Safranbolu ve Amasra'da gerçekleştirilen etkinlikler, şöenler, festivaller kitle iletişim araçlarıyla bölgesel haberlerin yanı sıra ulusal medyada da yer almalıdır. Yerel halkın turizme bakış açısı ve turizme verdiği destek turizmin gelişimi için önemli bir faktördür. Bu kapsamda Safranbolu ve Amasra'da turizm potansiyelinin değerlendirilmesi turizmin geliştirilmesine yönelik önemli stratejik noktalar tespit edilip düşünülmelidir. Bu bölgelerde turizmin gelişmesi, çeşitlenmesi ve pazar koşullarına uyum sağlanması için yerel turizm potansiyelinin kullanılması önemli bir faktördür. Bundan dolayı yerel girişimcilere proje, danışmanlık eğitim hizmetleri konularında gerekli destekler verilmelidir.

Kültürel anlamda bakıldığında ise; kültürel koruma ve gelişmeyi içeren politikaların geliştirilmesi, kültürel yozlaşmanın önüne geçilmesi için önemli bir adım olacaktır. öz değerlere sahip çıkmanın yanı sıra kültürel çekicilik sağlanabilecek bir yerel turizm politikası belirlemek gerekir. Bu sayede toplumun yerel inançları ve manevi değerlerinde bir bozulma meydana gelmeyecektir. Turizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada kamu ve özel sektöre hem bir bilgi hem de kaynak sağlamada yardımcı olabileceği gibi kamu ve özel sektöre olumlu katkılarının olacağını belirtmek gerekir. Başarılı bir turizm yerel halka ekonomik

katkı sağlayarak, yerel halkın refah düzeyini artırmakta, gelenekleri, görenekleri, kültürel mirası korumada yardımcı olabilmektedir.

Çalışmada sonuç olarak hedeflenen temel bağlam, Safranbolu ve Amasra'nın sahip olduğu turizm potansiyelinden yola çıkarak yerli halk üzerinde yarattığı etkileri sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan tespit etmek olmuştur. Çalışma temel iddiasını turizmin kültürel etkilerinin aynı zamanda sosyo-ekonomik etkileriyle paralel gittiği önermesi üzerine kurmuştur.

KAYNAKÇA

Alaeddinoğlu, F. (2007). "Van Halkının Turisti ve Turizmi Algılama Şekli", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5 (1):1-16

Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi – Genel ve Yapısal Yaklaşım*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Aydın, A. D. (2007). "Sarıkamış'ın Sporları Turizmi Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2007/2, Sayı: 6, ss.203-209.

Aydın, O. (2012). "Türkiye'de Alternatif Bir Turizm: Sağlık Turizmi", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), ss.91-96.

Burns, P. & Holden, A. (1995). *Tourism: A New Perspective*. Englewood Cliffs: PrenticeHall.

Civelek, A. (2010). "Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişmeye Etkileri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yükseokulu Dergisi*, Cilt:13, Sayı:1-2, ss.331-350.

Coşkun, İ.O. (2004) *Turizm Politikası ve Planlaması İçin En Uygun Talep Öngörü Yönteminin Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Eskişehir.

Çeken, H. (2008). "Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.X, S II.

Dikici, E. ve Sağır, A. (2012). "Antalya'da İnanç Turizminin Sosyolojik Çözümlemesi: Demre-Myra Örneği", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22): 35-43, 2012

Doğan, H. Z. (1987). *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*, İzmir: Uğur Ofset.

Doxey, G. (1976). "When Enough's Enough: The Natives Are Restless in Old Niagra", *Heritage Canada*, 2, pp.26-27.

- Evliyaoğlu, S. (1989), *Genel Turizm Bilgileri*, Beta Yayınları: Ankara.
- Gay du P. (1996). *Consumption and Identity at Work*, London: Sage Publications.
- Güler, Ş. (1978), *Turizm Sosyolojisi*, Ankara: Gündüz Matbaacılık.
- Gürbüz, A. (2002). “Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, *Teknoloji*, Sayı:1-2, ss.49-59.
- İbiş, S. (2009). “Türkiye’de Medikal Turizm”, <http://www.kanserhaberleri.com/yazdir.asp?ID=12632>, (Erişim Tarihi: 28.7.2010).
- Kater, E. (2008). *Türkiye’nin Turizm Potansiyeli ve Geliştirilebilecek Turizm Alanları: Ankara İli Örneği*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Kaynak, İ. H. (2004). *Anadolu ve İnanç Turizmi*, Konya: Tablet Yayınları.
- Kervankara, İ. (2014). “Beypazarı/Ankara Örneğinde Turizmin Ekonomik, Toplumsal ve Çevresel Etkilerine Yerel Halkın Yaklaşımı”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi*, Sayı:31, ss.133-153.
- Kılıç, S. E. ve Türkoğlu, G. (2015). “Geleneksel Yapılarda Konaklama Amaçlı Fonksiyon Değişiklikleri: Safranbolu Eski Çarşı Örneği”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Vol.24(1), ss.39-56.
- Kızılırmak, İ. ve Kurtuldu, H. (2005). “Kültürel Turizmin Önemi ve Tüketici Tercihlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma”. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 100-120.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, S. (2009). *Özel İlgi Turizmi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N. (2008). *Genel Turizm Bilgisi*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kozak, N. vd (2008). *Genel Turizm: İlkeler ve Kavramlar*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Lanquar, R. (1991). *Turizm – Seyahat Sosyolojisi*, (Çev. Gülsen Öztunalı Kayır) İstanbul: İletişim Yayınları.

Mansuroğlu, S. (2006). “Turizm Gelişmelerinde Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği”, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 1, 35–46

May, V. (1992). “Turizm, Çevre ve Gelişme, Değerler ve Süreklilik ve Yönetim”, *Turizmde Seçme Makaleler*, İstanbul: TUGEV.

OECD (2008). Policy Brief: Opening up Trade in Services: Key for Tourism Growth. Erişim: 06 Ağustos 2015.

OECD (2009). The Impact of Culture on Tourism [Elektronik Sürüm]. Paris: OECD Publishing.

OECD (2009). *Tourism in OECD Countries 2008: Trends and Policies* [Elektronik Sürüm]. Paris: OECD Publishing

Oliveria, J. P. (2003). “Governmental Responses to Tourism Development: Three Brazilian Case Studies”, *Tourism Management*, Volume 24, Issue 1, s.100.

Oter, Z., Ozdoğan, O. N. (2005). “Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, ss.127-138.

Ovalı, P.K. (2007). “Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması”, *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 2(2), ss.64-79.

Özdemir, M. (1992). *Turizmin Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri*, KÖK SAV Yayınları: Ankara.

Özdemir, Ünal (2006). “Amasra’da Turizm ve Çevresel Etkileri”, *Doğu Coğrafya Dergisi (Eastern Geographical Review)*, sayı:15, ss.33-52.

Özgüç, N. (1998), *Turizm Coğrafyası Özellikler Bölgeler*, İstanbul:Çantay Kitabevi.

Rowe, A., Smith, J, D., Borein, F. (2002). *Career Award Travel and Tourism Standart Level*. UK: Cambridge University Press.

Sargın, S. (2006). “Yalvaç’ta İnanç Turizmi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, Sayı:’, ss.1-18.

Sarı, Y. (2001). *Amasra İlçesi’nin Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Sürdürülebilir Turizm Bağlamında İrdelenmesi*, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimler Ens.Peyzaj Mim. A.B.D., Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın.

Serdar, M. S. (2010). *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizmin Payının Değerlendirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Sezgin, M.. (1995). *Genel Turizm (Turistik Kavramlar-Ekonomi-Pazarlama-Turizm Mevzuatı)*, Ankara: Tutibay Yayınları.

Sezgin, O. M. (1991). *Turizm*, Ankara: Baştem Yayınları.

Sivil, İ.H. (2007). *Avrupa Birliği Turizm Politikaları ve Türkiye Turizmi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı, Elazığ.

Smith, S.L.J. (1989). *Tourism Analysis a Handbook. Longman Scientific & Technical*, New York: John Wiley & Sons, Inc.

Şen, S. D. (2010). *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin.

Tunç, A. ve Saç, F. (1998), *Genel Turizm Gelişimi- Geleceği*, Detay Yayıncılık, Ankara

TURSAB,

http://www.tursab.org.tr/tr/istatistikler/turizminekonomidekiyeri/turizmde-istihdam_918.html (09.05.2011)

Türker, N. (2013). “Host Community Perceptions of Tourism Impacts: A Case Study on the World Heritage City of Safranbolu, Turkey”. *Revista de Cercetare si Intervenie Sociala*, 43, pp.115-141.

UNESCO (2006). *Tourism, Culture and Sustainable Development* [Elektronik Sürüm]. Paris: UNESCO Publishing.

UNESCO (2009). *Sustainable Tourism Development in UNESCO Designated Sites in South-Eastern Europe*, Erişim: 04 Ocak 2010.

UNWTO (2011).Tourism Highlights,

<http://mkt.unwto.org/sites/all/files/docpdf/unwtohighlights11e1.pdf> Erişim Tarihi: 10.01.2012, 06.02.2016

Ünal, A.B. (2007). *Türkiye'nin Avrupa Birliği Turizm Politikasına Uyumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği İlişkileri Bölümü, İstanbul.

Williams, A.M., Hall, M., “Tourism and Migration: New Relationships between Production and Consumption”, *Tourism Geographies*, Vol. 2, No. 1, (2000), 5-27.

Williams, A.M., King, R., Warnes, A., and Patterson, G., “Tourism and International Retirement Migration: New Forms of an Old Relationship in Southern Europe”, *Journal of Tourism Geographies*, Vol. 2, No. 1, (2000), 28–49.

Zhang, Hanqin Q. and Ivy Chow. (2004). “Application of ImportancePerformance Model in Tour Guides’ Performance: Evidence from Mainland Chinese Outbound Visitors in Hong Kong. “*Tourism Management*”, 25, 81–91.

Zhang, Jiaying, Robert J. Inbakaran and Mervyn S. Jackson. (2006). “Understanding Community Attitudes Towards Tourism and Host–Guest Interaction in the Urban–Rural Border Region”, *Tourism Geographies*, 8 (2), 182–204.

EKLER: ANKET SORULARI

Sayın Katılımcı,

Bu çalışmanın amacı Bartın /Amasra ve Karabük/ Safranbolu Halkının turizme bakış açısını sosyolojik bir bakış açısıyla değerlendirerek Safranbolu turizmin gelişmesine katkıda bulunmaktır. Anket formunun cevaplandırılmasında, düşüncelerinizi samimi olarak belirtmeniz, araştırma sonuçlarının doğruluk ve geçerlilik derecesi için büyük önemi bulunmaktadır. Elde edilecek veriler, yalnızca akademik amaçlar için kullanılacaktır. Gösterdiğiniz ilgiden ve yardımlarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Doç.dr. Adem Sağır

Yükseklisans öğr. Barış Öztürk

1. Yaşınız:

20' den küçük 20-29 arası 30-39 arası 40-49 arası 50-59 arası 59'dan büyük

2. Cinsiyetiniz:

Erkek Bayan

3-Medeni Durumunuz:

Evli Bekar Boşanmış

5-Eğitim Durumunuz:

Okur –Yazar İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek Lisans – Doktora

6-Mesleğiniz:

İşçi Tüccar Memur Esnaf –Sanatkar Doktor

Çiftçi/Hayvancı Evhanımı Öğrenci Emekli Diğer

7-Aylık Geliriniz :

1000 TL 'den az 1000-2000 TL arası 2000-3000 TL arası 3000-5000 TL arası

5000 – TL'den fazla

	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Kısmen katılıyor	Katılmıyor	Tamamen Katılmıyor
Turizm önemli bir gelir kaynağıdır.	⑤	④	③	②	①
Turizm istihdam olanağı yaratır.	⑤	④	③	②	①
Turizm halkın gelir düzeyini artırır.	⑤	④	③	②	①
Turizm ulaşım imkânlarının gelişmesini sağlar.	⑤	④	③	②	①
Turizm, devletin yöreye yol, demiryolu, havayolu gibi altyapı yatırımları yapmasını sağlar.	⑤	④	③	②	①
Turizm yörenin ekonomisinin iyileşmesine neden olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurur.	⑤	④	③	②	①
Turizm yerel halkın alım gücü artırır.	⑤	④	③	②	①
Turizm yörede fiyat yükselmelerine neden olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm hayat pahalılığına neden olur.	⑤	④	③	②	①
Turizmin ekonomik faydalarından yalnızca küçük bir grup yararlanmaktadır	⑤	④	③	②	①
Yerel halk yüksek fiyatlar nedeniyle turistik restoran ve eğlence alanlarından yararlanamamaktadır.	⑤	④	③	②	①
Turizm tarihi-kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasına neden olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm çevrenin güzelleşmesini sağlar.	⑤	④	③	②	①
Turizm doğanın korunmasına destek olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm yörenin aşırı şekilde kalabalıklaşmasına neden olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm çevre kirliliği yaratmaktadır (çöp, su, hava, gürültü vb.).	⑤	④	③	②	①
Turizm trafik sıkışıklığına neden olur.	⑤	④	③	②	①
Turizm yörenizin tabii (çevresel) dokusuna zarar vermektedir.	⑤	④	③	②	①
Turizm halkın yaşam kalitesini yükseltir	⑤	④	③	②	①
Turizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	⑤	④	③	②	①

ÖZET

Safranbolu ve Amasra, Türkiye’de yerli turizm pazarında önemli bir marka olması, özellikle yaz ayları ve tatil dönemlerinde yoğun bir şekilde tercih edilmektedir. Bu çalışmada, bu bölgelere gelen turistlerin kentin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına olan etkileri ve yerel halkın söz konusu bu etkilere yönelik tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Safranbolu ve Amasra’ da yaşayan toplam 400 kişiyle anket uygulaması yoluyla toplanmıştır. Verilerin analizinde “SPSS for Windows” istatistik programı kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda hem Amasra’da hem de Safranbolu’da katılımcılar turizmin önemli bir gelir kaynağı olduğunu düşündükleri görülmüştür. Yapılan analizlerde, birinci boyut ile ikinci ve dördüncü boyut arasında ters yönlü bir ilişki orantı, üçüncü ve beşinci boyut arasında doğru yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmış. Yanı sıra yerel halkın turistlerle birlikte olmaktan duydukları memnuniyet seviyesini artıran en önemli unsurun olumlu ekonomik etkileşim olduğu tespit edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen en dikkat çekici bulgulardan biri ise, yerleşik halkın turistlerle birlikte yaşamaktan genel olarak memnun olduklarını belirtmeleri olmuştur.

Arşiv Kayıt Bilgileri : Turizmin Sosyo-Ekonomik Etkileri Üzerine Bir Araştırma Safranbolu ve Amasra Örneği

Tezin Yazarı: : Barış ÖZTÜRK

Tezin Danışmanı: : Doç. Dr. Adem SAĞIR

Tezin Tarihi : 25. 05.2016

Tezin Alanı : Sosyoloji

Tezin Yeri: : KBÜSBE-KARABÜK

Anahtar Sözcükler : Turizm, Turizm Sosyolojisi, Kültürel Değişim, Safranbolu, Amasra

ABSTRACT

As they are important brands in local tourism market in Turkey, Safranbolu and Amasra are highly preferred especially during summers and holiday seasons. In this study, it was aimed to determine the effects of tourists towards the social, cultural and economic structure of the city, and the reactions of the local people towards these effects. In this study, general screening model was used. The data of the study were obtained via conducting a survey on 400 people who live in Safranbolu and Amasra. For the analysis of the data, SPSS for Windows Programme was used. At the end of the study, it was understood that the participants both in Safranbolu and Amasra thought that tourism was an important income source. In the analyses carried out, in addition to concluding that there was an indirect relation between the first and second/forth dimensions, and a direct relation between the third and the fifth dimensions; it was found that the most important element increasing the level of satisfaction which the local people feel for being together with the tourists was positive economic interaction. The most remarkable finding obtained as a result of the data analysis was that local people stated their pleasure to live with the tourists.

Archive Registration Information

Thesis Name : **Study on the Socio-economic Impacts of Tourism: Example Safranbolu and Amasra**

Thesis AAuthor : **Bariş ÖZTÜRK**

Thesis Advisor : **Doç. Dr. Adem SAĞIR**

Thesis Subject : **Master Thesis**

Thesis Date : **25.02.2016**

Thesis Topic : **Sociology**

Thesis Location : **KBÜSBE-KARABÜK**

Key Words : **Tourism, Sociology of Tourism, Cultural Change, Safranbolu, Amasra.**

ÖZGEÇMİŞ

19.01.1991 tarihinde Ağrı’da doğdu. İzmir/Menemen Lisesi’ni bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesi (AÖF) Sosyoloji Bölümü ve Karabük Üniversitesi Radyo Televizyon Bölümü’nden 2013 yılında mezun oldu. 2013 tarihinde Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü’ne kabul edildi. Doç. Dr. Adem Sağır ile birlikte “Sosyolojik bağlamda Müzik ve Kimlik (Karabük Üniversitesi Örneği” başlıklı makale çalışması “Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2015, Sayı: 22” de yayınlanmıştır. Orta derecede İngilizce ve Rusça bilmektedir. 2014 tarihinden itibaren gereksinimle çocuklara ve yaşlılara müzik terapisi yapmaktadır. İlgi alanları keman çalmak, müzik dinlemek, motosiklet kullanmak ve yüzmektir.